

Barnesakkyndig kommisjon – hvem og hva er gjenstand for kontroll?

Kandidatnummer: 663

Leveringsfrist: 25/11-15

Antall ord: 15 410

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING.....	1
1.1	Introduksjon av oppgavens hovedtema.....	1
1.2	Begrepsforklaring.....	3
1.3	Avgrensning	5
1.4	Videre fremstilling	5
2	RETTSKILDEBILDET OG RETTSLIG PLASSERING	6
2.1	Innledning	6
2.2	Lov	6
2.2.1	Barnevernloven.....	6
2.2.2	Andre lover	7
2.2.3	Tolkningsinstrumenter gitt i Grunnlov og FNs barnekonvensjon	7
2.3	Forskrift.....	9
2.4	Forarbeider	9
2.5	Rettspraksis	9
2.6	Forvaltningspraksis / rundskriv	9
3	BRUK AV SAKKYNDIGHETSARBEID I BARNEVERNSAKER.....	11
3.1	Innledning	11
3.2	Hvem kan utføre sakkyndig arbeid?	11
3.3	Den sakkyndiges arbeidsoppgaver	12
3.4	Den sakkyndiges habilitet	13
3.5	Den sakkyndige rapport	14
4	BAKGRUNNEN FOR DEN BARNESAKKYNDIGE KOMMISJON	16
4.1	Innledning	16
4.2	NOU 2006:9 «Kvalitetssikring av sakkyndige rapporter i barnevernsaker»	16
4.2.1	Innledning	16
4.2.2	Bakgrunnen for utvalget	16
4.2.3	Utvalgets mandat	18
4.2.4	Utvalgets forslag	19
4.3	Ot.prp. 68 (2007/2008).....	23
4.3.1	Innledning	23
4.3.2	Kommentarer fra høringsinstansene	23
4.3.3	Departementets vurdering	23

5	DEN BARNESAKKYNDIGE KOMMISSJON	26
5.1	Innledning	26
5.2	Oppbygning.....	26
5.3	Arbeidsoppgaver	27
5.4	Den Barnesakkyndiges kommisjons interne kontroll/egne rettsikkerhetsgarantier	30
5.5	Statistikk.....	30
5.5.1	Innledning	30
5.5.2	Statistikk over innsendte saker til den Barnesakkyndige kommisjon	30
5.5.3	Statistikk over antall bemerkninger, fordelt på alvorlighetsgrad, på de behandlede sakene hos den Barnesakkyndige kommisjon	31
6	DRØFTELSE AV AVHANDLINGENS PROBLEMSTILLINGER.....	32
6.1	Innledning	32
6.2	Hvem og hva er det som kontrolleres, og eventuelt hvem og hva burde kontrolleres? .	32
6.3	Kan en sakkyndigrapport la seg kvalitetssikre eller er kontroll hos den Barnesakkyndige kommisjon en falsk trygghet?	39
6.4	Burde sakkyndige rapporter i saker etter barneloven også være gjenstand for kontroll hos den Barnesakkyndige kommisjon?.....	41
6.5	Er den Barnesakkyndige kommisjon riktig bruk av ressurser eller burde heller det sakkyndige arbeidet organiseres på en annen måte?.....	44
6.6	Avslutning og oppsummering	45
	LITTERATURLISTE.....	47

1 Innledning

1.1 Introduksjon av oppgavens hovedtema

I løpet av 2014 mottok 53 088 barn tiltak fra barneverntjenesten i Norge, tiltak som reguleres av barnevernloven¹. Av de 53 088 tiltakene, var 43 477 hjelpetiltak og 9 611 omsorgstiltak.² Samme år mottok den Barnesakkyndige kommisjon 913 sakkyndigrapporter til kontroll.³

Hjelpetiltak etter barnevernloven er i utgangspunktet tiltak som gjøres i og utenfor barnets hjem, for en kortere eller lengre periode. Hensikten med hjelpetiltak er å få familien i stand til å klare seg selv. Dersom barn ikke oppnår en tilfredsstillende omsorgssituasjon i hjemmet med hjelpetiltak, kan omsorgsovertakelse finne sted. Det betyr at barn flyttes fra hjemmet, i utgangspunktet som en midlertidig løsning, slik at barnet skal tilbakeføres til foreldrene dersom de blir i stand til å gi barnet den omsorgen det trenger. For å kunne treffe et slikt inngripende vedtak ovenfor en familie, er det en rekke strenge vilkår etter barnevernloven som må være oppfylt. Barneverntjenesten fremmer sak for fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker (fylkesnemnda), som er det organet som treffer vedtak i slike saker i første instans.

Barneverntjenesten, fylkesnemnda og domstolene er underlagt lovbestemte prosessuelle regler som skal ivareta rettsikkerheten i en barnevernssak. Dette er rettsikkerhetsgarantier som skal sikre barn og foreldre i møte med forvaltningen, hvor foreldre og barn anses som den private «svake» part mot den «sterke» offentlige part, barnevernet. Formålet med rettsikkerhetsgarantier i barnevernssaker er å påse at offentlig myndighet ikke utsetter barn eller foreldre for påbud, tvang eller inngrep som er i strid med loven og grunnleggende prinsipper. Vedtak som fattes av barneverntjenesten, fylkesnemnda og domstolene skal være rettsriktige, og avgjørelsesgrunnlaget skal være fullt ut belyst på en god og trygg barnefaglig måte. Barn og foreldres personlige integritet og menneskeverd skal ivaretas.

For å få avgjørelsesgrunnlaget fullt ut belyst på en god og trygg barnefaglig måte, er det behov for å innhente særskilt barnefaglig kompetanse ved de ulike instanser, og på de ulike forvaltningsnivåer. Bruk av sakkyndig arbeid er én måte å innhente en slik kompetanse på. Sakkyndig arbeid har økt betraktelig de siste årene. Vurderingen den sakkyndige gjør er av en slik karakter at den blir gitt tillit av det offentlige og rettslige system. En sakkyndig opptrer som

---

¹ Lov av 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester.

² <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/barnevern/aar>, Statistiske sentralbyrå, publisert 9. juli 2015, Barnevern, 2014. 17.11.2015.

³ <http://img4.custompublish.com/getfile.php/3009629.2254.avtfvesuse/årsrapport+2014+BSK.pdf?return=www.sivilrett.no>. 20.11.2015.

en ekstern oppdragstaker, og er i utgangspunktet ikke underlagt de samme saksbehandlingsreglene for en rettsriktig avgjørelse som barneverntjenesten, fylkesnemnda og domstolene er.

Departementet oppnevnte i 2005 et utvalg for å se på nødvendigheten av et eget ekstern kontrollorgan med oppgave å kvalitetssikre de sakkyndige rapporter som blir lagt til grunn i barnevernsaker. Utvalget fant et slikt særskilt kontrollorgan nødvendig og departementet sluttet seg til forslaget og fremmet lovforslag om opprettelse av en barnesakkyndig kommisjon. Den Barnesakkyndige kommisjon ble etablert 1. januar 2010.

I oppgaven stiller jeg spørsmål ved hvilke barnefaglige rapporter, som skal kontrolleres av den Barnesakkyndige kommisjon. De barnefaglige rapportene omtales ofte med ulike betegnelser. De omtales eksempelvis som; «sakkyndig rapport», «fagkyndig rapport» eller «psykologspesialist rapport». Det som er felles for dem, er at de alle blir tillagt vesentlig vekt, ofte avgjørende vekt, i avgjørelser fattet av både barneverntjenesten, fylkesnemnda og domstolene. Det som skiller dem er at det kun er de såkalte «sakkyndige rapportene» som er underlagt kontroll ved den Barnesakkyndige kommisjon. Men, ikke alle sakkyndige rapporter skal kontrolleres. Kontrollen avhenger blant annet av den sakkyndiges ansettelsesforhold. En rapport fra en privat psykolog skal kvalitetssikres, mens en rapport utferdiget av en kommunalt ansatt psykolog ikke skal kontrolleres.

En annen problemstilling i forhold til kommisjonens arbeidsområde, er det faktum at kontrollen kun gjelder sakkyndigrapporter etter barnevernloven og ikke etter barneloven. I de tilfeller hvor barn utsettes for vold fra en av foreldrene, vil dette som regel bli en barnefordelingsak etter barneloven hvis foreldrene bor atskilt. Bakgrunnen er at i slike tilfeller vil som oftest den andre forelderens omsorgsevne være tilstrekkelig. En sakkyndig oppnevnes i saken og skal vurdere eksempelvis hvor mye samvær barnet skal ha med den først nevnte forelder. Barnet utsettes ofte for en enorm påkjenning i en slik situasjon. Bør disse sakkyndigrapportene også være underlagt kontroll for å sikre barnets beste?

Avslutningsvis stiller jeg spørsmål ved om kvalitetssikringskontrollen virker etter sitt formål, eller om vi har en illusorisk kvalitetssikringskontroll som i stedet representerer en fare for rettsikkerheten. Er dagens «kvalitetssikring» en falsk trygghet og feildisponering av ressurser?

1.2 Begrepsforklaring

Barneverntjenesten, det følger av lov av 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester (heretter kalt barnevernloven, bvl.) § 2-1 (4) at det skal være en barnevernadministrasjon med en leder i hver kommune i Norge. Administrasjonen med leder utgjør kommunens barneverntjeneste, og har som ansvar å utføre de oppgavene som fremkommer av barnevernloven og som ikke er underlagt et statlig organ. Barneverntjenesten skal også samarbeide med andre deler av forvaltningen, blant annet ved å medvirke til at barns interesser også ivaretas av andre offentlige organer, jf. bvl. § 3-2. Det er barneverntjenesten som har ansvaret for saksforberedelsen i en barnevernsak. Det heter i bvl. § 2-1 (5) bokstav a-d, at barneverntjenesten blant annet skal gi råd og veiledning, treffe vedtak i henhold til loven, eventuelt innstille til vedtak som skal behandles i fylkesnemnda, og i tillegg til iverksettelse av tiltak også følge opp tiltakene.

Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker, er det forvaltningsorganet som treffer vedtak i alvorlige barnevernsaker som reises av barneverntjenesten. Det kan for eksempel være saker som gjelder omsorgsovertakelse, tvangstiltak rettet mot barn og unge med adferdsvansker og saker vedrørende fratakelse av foreldreansvar. Fylkesnemndene er regulert i barnevernlovens kapittel 7. Fylkesnemnda skal bestå av en eller flere ledere som fyller kravene til dommere, et utvalg av fagkyndige og et alminnelig medlemsutvalg.⁴ Selv om fylkesnemnda formelt er et forvaltningsorgan, har den store likhetstrekk med domstolene. Fylkesnemndas hovedoppgaver, ved siden av å ta avgjørelser, er å sørge for at bevisførselen gir et forsvarlig faktisk avgjørelsesgrunnlag, se til at partene blir hørt, legge til rette for kontradiksjon, sørge for likebehandling av partene og gi nødvendig veiledning i saken.⁵ Saksbehandlingen i fylkesnemnda skal være «*betryggende, rask og tillitsskapende*», jf. bvl. § 7-3. Fylkesnemndas vedtak kan overprøves fullt ut av domstolene etter tvl. kapittel 36, jf. bvl. § 7-24.

Rettsikkerhetsgarantier er garantier eller virkemidler som skal sikre individer vern mot overgrep fra det offentlige. Slike virkemidler kan være lovgivning både på nasjonalt- og internasjonalt nivå. Vi har blant annet menneskerettigheter, og derunder barnerettigheter. Andre garantier er lovfestede og ulovfestede rettslige grunnhensyn og prinsipper som for eksempel legalitetsprinsippet. Legalitetsprinsippet innebærer at det kreves hjemmel i lov for å kunne gjøre et inngrep overfor barn og foreldre, jf. Grunnloven § 113. Et annet eksempel er hensynet til forutsigbarhet. Det betyr at avgjørelser ikke skal være overraskende for de berørte parter, men også at man skal kunne innrette seg etter reglene og vite hva konsekvensene er av å følge dem eller ikke. Man skal vite at gitte handlinger gir gitte reaksjoner. Et tredje eksempel er

---

⁴ Barnevernloven § 7-2.

⁵ Barnevernloven § 7-3.

kravet til forholdsmessighet. Det betyr at eventuelle tiltak iverksatt av det offentlige ikke skal være mer inngripende enn det situasjonen tilsier. Å snakke «hardt» til barnet sitt på lekeplassen skal for eksempel ikke være grunnlag for omsorgsovertakelse. Norsk lovgivning består av materielle, prosessuelle og personelle regler som skal ivareta rettssikkerheten i avgjørelser tatt i medhold av lov. Materielle regler er regler som sier noe om avgjørelsens innhold og personelle regler sier noe om hvem som har kompetanse til å ta avgjørelser. Prosessuelle regler er saksbehandlingsregler som for eksempel barneverntjenesten, fylkesnemnda og domstolene må følge for å ivareta rettssikkerheten i den avgjørelsen de tar i en bestemt barnevernsak.⁶

En *sakkyndig* er «en person som i kraft av utdanning, oppøvd ferdigheter eller erfaring forventes å ha kunnskap om et spesifikt fagområde ut over det som kan regnes som allmennkunnskap, og tilstrekkelig til at systemet, offisielt/rettslig, har tillit til den sakkyndiges faglig funderte mening om et forhold eller faktum innen sitt ekspertområde».⁷ En sakkyndig vil ha som oppgave å utrede et bestemt saksforhold eller et begrenset tema i en bestemt sak. På barnevernets område vil en sakkyndigutredning ha som formål å bidra til sakens opplysning og være en del av beslutningsgrunnlaget når henholdsvis barneverntjenesten, fylkesnemnda og domstolene tar stilling til spørsmål etter barnevernloven.

Et *mandat* utgjør selve rammen for det arbeidet den sakkyndige skal utføre. Mandatet inneholder vurderingsspørsmål og temaer den sakkyndige skal forholde seg til og gi en utredning i henhold til.

En *sakkyndigrapport* er det skriftlige resultatet etter er sakkyndig utredning. I rapporten redegjør den sakkyndige for sine undersøkelser, observasjoner, metode og teori som ligger til grunn for vurderingene og anbefalingen. En sakkyndigrapport bør oppfylle en hvis standard og være utformet etter en gitt mal som er utferdiget av departementet.⁸

---

⁶ Sentrale emner i barneretten, Lena R.L. Bendiksen og Trude Haugli, Tromsø, 2014, side 23-29.

⁷ Veiledende retningslinjer for sakkyndig arbeid i barnevernssaker for barneverntjenesten, fylkesnemnda og domstolen (Q-1158 B – 2009), side 7.

⁸ Veiledende mal for oppbygning av den sakkyndige rapporten, revidert mai 2014, foreligger som et vedlegg til de Veiledende retningslinjer for sakkyndig arbeid i barnevernssaker for barneverntjenesten, fylkesnemnda og domstolen (Q-1158 B – 2009).

1.3 Avgrensning

Den Barnesakkyndige kommisjon er blitt opprettet som et særskilt organ for å kvalitetssikre sakkyndigrapporter i barnevernsaker. Kommisjonen skal utføre sitt kvalitetssikringsarbeid i tillegg til de allerede «eksisterende» kvalitetssikringstiltakene som gjøres i barnevernsaker. Det eksisterer blant annet et opplæringsprogram for sakkyndige og vi har et register over sakkyndige som har gjennomført et slik opplæringsprogram. Disse blir kun kort omtalt i oppgaven. Videre foretar barneverntjenesten, fylkesnemnda og domstolen en «egen» kvalitetssikring etter prosessuelle regler, de avgrenser jeg mot. Oppgavens hovedtema er den Barnesakkyndige kommisjon, hvor jeg stiller spørsmålet; hvem og hva er gjenstand for kontroll?

1.4 Videre fremstilling

Jeg skal i det følgende presentere rettskildebildet og den rettslige plasseringen av oppgaven i kapittel 2. Videre skal jeg ta for meg bruken av sakkyndighetsarbeid i barnevernsaker i kapittel 3. I kapittel 4 skal jeg redegjøre for bakgrunnen for den Barnesakkyndige kommisjon. Jeg vil i dette kapittelet blant annet ta for meg forarbeidene til bvl. § 2-5 Barnesakkyndig kommisjon.

Jeg skal videre i kapittel 5 presentere den Barnesakkyndige kommisjon, dens oppbygning, sammensetning, arbeidsoppgaver og internkontroll, samt presentere en statistikk, fra år 2010 til 2014, over innsendte sakkyndighetsrapporter fra de ulike forvaltningsnivåene og domstoler. Jeg skal også se på hensikten med den Barnesakkyndiges kommisjons arbeid og kvalitetssikring.

Avhandlingens problemstillinger tilknyttet kommisjonen, både de lege lata og de lege ferenda, drøftes i kapittel 6. Jeg kommer til å vurdere kommisjonens arbeidsområde; hva og hvem er det som skal være gjenstand for kommisjonens kvalitetssikringskontroll? Hvorfor er det kun saker etter barnevernloven som faller innenfor kommisjonens arbeidsområde og ikke etter barneloven? Videre skal jeg også vurdere om kvalitetssikringskontrollen som utføres kan gi en falsk trygghet, og eventuelt om ressursene for å ivareta barns rettsikkerhet burde vært disponert på en annen måte enn ved bruk av et slikt kontrollorgan.

2 Rettskildebildet og rettslig plassering

2.1 Innledning

Til grunn for oppgavens fremstilling ligger ordinær juridisk metode med bruk av tradisjonelle rettskilder. Den Barnesakkyndige kommisjon er forholdsvis ny, og det medfører at rettskildegrunnlaget er begrenset. Oppgaven har et noe rettssosiologisk preg ut fra det tema oppgaven behandler, og det vil dermed nødvendigvis være en del betraktninger som ikke kun kan forankres i tradisjonell rettskildelære.

2.2 Lov

2.2.1 Barnevernloven

Lov av 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester (barnevernloven) har to formål. Det ene er at loven skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid. Det andre formålet med loven er å bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår.⁹ Siden barnevernretten inneholder offentligrettslige regler som regulerer forholdet mellom offentlige myndigheter og privatpersoner, er det svært viktig med rettsikkerhetsgarantier som skal ivareta barns rettsikkerhet. Den Barnesakkyndige kommisjon ble etablert ved tilføyelse av § 2-5 ved lov av 27. mars 2009 nr. 19, med virkning fra 1. januar 2010. Kommisjonen har som formål å bidra til en kvalitetssikring av sakkyndiges arbeid. Det følger av ordlyden i bestemmelsen at rapporter fra sakkyndige i barnevernsaker, skal vurderes av den Barnesakkyndige kommisjon. En nærmere beskrivelse av kommisjonens sammensetning, oppgaver, sekretariat og saksbehandling fremkommer av forskrift som blir behandlet nedenfor. I tillegg til ny bvl. § 2-5 ble det gjort endringer i barnevernlovens §§ 4-3 (4), 7-17 (2) og 7-24 (3). Bvl. § 4-3 fikk et nytt fjerde ledd, som presiserer at barneverntjenesten i sin undersøkelse, for å bedre grunnlaget for sin avgjørelse, kan engasjere en sakkyndig. Videre i samme ledd heter det at den sakkyndiges rapport skal ha vært vurdert av den Barnesakkyndige kommisjon før den legges til grunn for vedtak om tiltak etter barnevernlovens kapittel 4. Også de rapportene som ligger til grunn for at barneverntjenesten beslutter å *henlegge* en sak skal være vurdert av kommisjonen. Bvl. § 7-17 fikk et nytt annet ledd, som bestemmer at fylkesnemnda bare kan legge til grunn sakkyndighetsbevis som har vært vurdert av den Barnesakkyndige kommisjon. Det samme gjelder for domstolene. Et nytt tredje ledd i bvl. § 7-24 slår fast at retten bare kan legge til grunn sakkyndighetsbevis som har vært vurdert av kommisjonen.

---

⁹ Barnevernloven § 1-1.

I oppgaven vil det være hovedvekt på bvl. § 2-5. Øvrige bestemmelser som regulerer engasjement/oppnevning av sakkyndig og bruken av sakkyndighetsbevis vil også bli kommentert i forbindelse med bruken av sakkyndige i barnevernsaker i kapittel 3.

2.2.2 Andre lover

Barnevernets virksomhet anses som forvaltningsvirksomhet. Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven, fvl.) av 10. februar 1967, kommer dermed til anvendelse i tillegg til barnevernlovens egne særregler og rettsikkerhetsgarantier, jf. bvl. § 6-1 (1). Det følger videre av bvl. § 6-1 (2) at «*tjenester og ytelser*» etter barnevernloven skal anses som enkeltvedtak. Dette medfører at de rettsikkerhetsgarantiene som gjelder for enkeltvedtak etter forvaltningslovens kapittel 4 til 6 også kommer til anvendelse for vedtak i medhold av barnevernloven. Dette er blant annet reglene om saksforberedelse, klage og omgjøring av enkeltvedtaket.

Til sammen skal både barnevernlovens- og forvaltningslovens rettssikkerhetsgarantier ivareta barnets beste. Barnets beste skal ivaretas ved å sikre barn og foreldre i en barnevernsak; en riktig saksforberedelse, et riktig og godt belyst avgjørelsesgrunnlag og et riktig og godt resultat. Barnevernlovens særregler vil for øvrig gi sterkere rettsikkerhetsgarantier enn de som følger av forvaltningslovens regler.

Oppgaven vil konsentreres om den Barnesakkyndige kommisjon, og jeg avgrenser mot en grundigere gjennomgang av forvaltningslovens regler og prinsipper.

2.2.3 Tolkningsinstrumenter gitt i Grunnlov og FNs barnekonvensjon

Grunnloven og FNs barnekonvensjon har i Norge forrang og er overordnet i annen lovgivning. De har også, og kanskje først og fremst, betydning for tolkningen av annen lovgivning.

FNs barnekonvensjon trådte i kraft i 1990 og ble ratifisert av Norge i 1991. Senere ble den inkorporert i lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (heretter kalt menneskerettsloven, mnskrl.) av 21. mai 1999 nr. 30, § 2 nr. 4. Det følger av mnskrl. § 3 at bestemmelsene i konvensjonen ved motstrid skal gå foran bestemmelser i annen lovgivning. FNs barnekonvensjon har som formål å sikre barns rettigheter med sikte på barns særlige stilling og behov. FNs komité for barnets rettigheter (heretter kalt barnekomitéen) er FNkonvensjonens overvåkingsorgan. I kraft av ratifikasjonen er Norge pliktig til å sende inn rapporter om sin nasjonale gjennomføring av konvensjonen og tilsynet i barnekomitéen er basert på behandling av disse innsendte rapportene.

I Barnekomitéens generelle kommentar¹⁰ fremheves fire av barnekonvensjonens artikler som generelle prinsipper for hele konvensjonen. Dette er BK art. 2 om ikke-diskriminering, BK art. 3 nr. 1 om barnets beste, BK art. 6 om barnets rett til liv og utvikling og BK art. 12 om barnets rett til å bli hørt. Disse fire artiklene får i kraft av det å være generelle prinsipper, i tillegg til at de er rettigheter, betydning ved tolkningen av de andre artiklene, og betydning ved tolkningen av norsk lov.

Det følger av BK art. 3 nr. 1 at hensynet til barnets beste skal komme i første rekke og være et grunnleggende hensyn ved alle tiltak som gjelder barn, uavhengig av om de foretas av offentlige eller private parter, velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer. Artikkel 3 nr. 1 angir ikke en konkret definert rettighet og vil på grunn av dens utforming variere ut i fra blant annet hvilken kontekst man befinner seg i, tid og kultur.

Men det overordnede er at uansett hvilken beslutning som tas ovenfor et barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.

Barnets beste-prinsippet kommer til uttrykk i Grunnloven etter grunnlovsendringen av 14. mai 2014. Det heter i Grl. § 104 (2) at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved handlinger og avgjørelser som berører barn. Prinsippet får rettslig sett betydning som tolkningsmoment og setter skranke mot lover som overser barns interesser.

Barn har i tillegg en rett til å bli hørt i saker som har betydning for dem selv. Dette følges både av Grl. § 104 (1) og BK art. 12. Barns mening skal tillegges vekt i overenstemmelse med deres alder og utvikling. For å ivareta hensynet til barns verdighet og integritet er det viktig at barn anerkjennes som et selvstendig individ. Det er viktig at barn får si sin mening og på den måten kan være med på å påvirke avgjørelsen.

Når lover og forskrifter skal tolkes vil både grunnloven og de internasjonale forpliktelser danne et bakteppe i tolkningen. Derunder vil også reglene for den Barnesakkyndige kommisjon måtte tolkes i for eksempel barnets beste-perspektiv.

---

¹⁰ General Measures of Implementation nr. 5, (2003).

2.3 Forskrift

Forskrift av 24. september 2009 nr. 1210, med hjemmel i bvl. § 2-5, trådte i kraft 1. januar 2010. Det er gjennom forskriften gitt nærmere regler om kommisjonens sammensetning, oppgaver, sekretariat og saksbehandling. Kommisjonens arbeidsoppgaver og saksbehandlingsregler, utarbeidet av Barne- og likestillingsdepartementet, er utarbeidet på grunnlag av forskriften og vil bli omtalt nedenfor. Forskriftens innhold er nærmere omtalt i rundskrivet fra departementet om kommisjonens sammensetning, oppgaver, sekretariat og saksbehandling, som er vesentlig mer utfyllende. Forskriften vil bli omtalt i kapittel 5 hvor det redegjøres for den Barnesakkyndige kommisjon.

2.4 Forarbeider

Det foreligger to sentrale forarbeidsdokumenter som grunnlag for vedtakelse av bvl. § 2-5. Det ene er *NOU 2006:9 «Kvalitetssikring av sakkyndige rapporter i barnevernsaker»*. Utredningen fra utvalget som ble oppnevnt av Barne- og familiedepartementet, ble avgitt til Barne- og likestillingsdepartementet 28. mars 2006. Det andre sentrale forarbeidet er *Ot.prp. nr. 68 (2007/2008) «Om lov om endring i lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester mv. (barnesakkyndig kommisjon)»*. Disse danner grunnlaget for opprettelsen av den Barnesakkyndige kommisjon og vil bli redegjort for i kapittel 4. Forarbeidene vil være av sentral betydning i min drøftelse i kapittel 6.2 om hvem og hva som faller innenfor kommisjonens kontroll.

2.5 Rettspraksis

Det foreligger svært liten rettspraksis som omhandler bruken av den Barnesakkyndig kommisjon, og rettspraksis gir dermed ikke særlig veiledning i forståelse av loven. Jeg har vist til én tingrettssak, hvor kommisjonens arbeidsområde var et tema, men den er ikke av stor betydning i det totale rettskildebildet.

2.6 Forvaltningspraksis / rundskriv

Det foreligger heller ikke mye fylkesnemndspraksis der kommisjonens arbeid er problematisert. Jeg har henvist til én fylkesnemdavgjørelse i forbindelse med kommisjonens arbeidsområde, men den er på lik linje som tingrettsavgjørelsen av begrenset betydning. Derimot foreligger det rundskriv fra Barne- og likestillingsdepartementet, som får en vesentlig betydning som veiledning for kommisjonens arbeid. Dette er rundskriv som omtaler retningslinjer for

sakkyndig arbeid, kommisjonens arbeidsoppgaver og saksbehandlingsregler. Disse fremkommer av «*Veiledende retningslinjer for sakkyndig arbeid i barnevernssaker for barneverntjenesten, fylkesnemnda og domstolen*» (Q -1158 B -2009), 2009 og «*Om Barnesakkyndig kommisjon - arbeidsoppgaver og saksbehandlingsregler*» 17. desember 2009. Videre har Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, utgitt «*Bruk av egenerklæring ved engasjering eller oppnevning av sakkyndige i barnevernssaker*», 1. juli 2014. Disse blir omtalt nærmere i kapittel 3 om bruken av sakkyndighetsarbeid og i kapittel 5 om den Barnesakkyndige kommisjon.

3 Bruk av sakkyndighetsarbeid i barnevernsaker

3.1 Innledning

Det følger av bvl. § 4-3 (1) at dersom det er «*rimelig grunn til å anta*» at det foreligger forhold i en familie som kan gi grunnlag for tiltak etter barnevernloven kapittel 4, så skal barneverntjenesten undersøke forholdet. Undersøkelsen skal resultere i et vedtak hvor barneverntjenesten enten beslutter å henlegge saken, vedtar hjelpetiltak, jf. bvl. § 4-4 eller fremmer vedtak om tiltak for fylkesnemnda, jf. bvl. § 7-10.

Det følger som tidligere nevnt i kapittel 2.2.1 at barneverntjenesten i sin undersøkelse kan, for å foreta og sikre en god barnefaglig vurdering, engasjere en sakkyndig, jf. bvl. § 4-3(4). Fylkesnemnda og retten kan også oppnevne en sakkyndig, når det er nødvendig for å få et forsvarlig faktisk avgjørelsesgrunnlag. Det følger av bvl. § 7-17, jf. lov av 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister (heretter kalt tvisteloven, tvl.) § 25-2 at fylkesnemnda kan oppnevne sakkyndig etter begjæring fra en part eller av eget tiltak etter tvl. § 21-3 (2). Tilsvarende gjelder for retten, jf. tvl. § 25-2, jf. § 21-3 (2). Den sakkyndiges rapport skal før den legges til grunn for vedtak om tiltak etter barnevernloven kapittel 4 være vurdert av den Barnesakkyndige kommisjon. Dette gjelder både for barneverntjenesten, jf. bvl. § 2-4 (4), jf. § 2-5, fylkesnemnda, jf. bvl. § 7-17, jf. § 2-5 og ved rettslig prøving av nemndas vedtak for tingretten, jf. bvl. § 7-24 (3), jf. § 2-5. De sakkyndighetsrapporter som ligger til grunn for at barneverntjenesten beslutter å henlegge en sak skal også vurderes av kommisjonen, jf. bvl. § 4-3 (4) i.f. Det foreligger dog et unntak fra denne hovedregelen, ved akkutsituasjoner, jf. bvl. § 4-3 (4). Foreligger det en fare eller risiko for skade for barnet, kan barneverntjenesten øyeblikkelig beslutte vedtak om tiltak.

En sakkyndig som utfører arbeid på oppdrag fra den kommunale barneverntjenesten eller foreldrene, omtales som *engasjert* sakkyndig, mens en som opptrer på vegne av en nøytral instans, som fylkesnemnd eller domstol, omtales som en *oppnevnt* sakkyndig.

Jeg skal videre i dette kapittelet si noe om hvem som kan være sakkyndig, den sakkyndiges habilitet, mandatet til den sakkyndige og den skriftlige sakkyndigrapporten.

3.2 Hvem kan utføre sakkyndig arbeid?

Som tidligere nevnt så gjelder tvistelovens kapittel 25 om sakkyndighetsbevis i barnevernsaker så langt de passer, jf. bvl. § 7-17 (1) bokstav d. Det er viktig at de personene som velges som sakkyndige innehar den «*nødvendig kyndighet og erfaring*» som trengs i en barnevern-

skak, jf. tvl. § 25-3. På oppdrag fra Barne- og likestillingsdepartementet administrerer Norsk Psykologforening et sentralt register for sakkyndige i barne- og familiesaker. For at en sakkyndig skal kunne bli oppført i dette registeret kreves det at et opplæringsprogram «for barnefaglig sakkyndighetsarbeid» er gjennomført. Formålet med et slikt opplæringsprogram er at de sakkyndige som engasjeres eller oppnevnes i en barnevernsak, har oppdatert kunnskap om barn og unge. Opplæringsprogrammet arrangeres av Norsk psykologforening i samarbeid med legeforeningen og er et to-årig studieprogram.¹¹ Det er imidlertid ikke et spesifikt formelt krav for å kunne bli oppnevnt eller engasjert som sakkyndig; ikke alle sakkyndige som brukes i dag står oppført i dette registeret. Men at en sakkyndig har gjennomført et slikt opplæringsprogram og dermed er registrert, vil ha betydning i vurderingen av den sakkyndiges faktiske kompetanse. De som blir brukt som sakkyndig i barnevernsaker er som oftest psykologer med klinisk praksis med barn eller leger med spesialitet i barnepsykiatri.¹²

3.3 Den sakkyndiges arbeidsoppgaver

En sakkyndig har som funksjon å klarlegge faktum i en barnevernsak for barneverntjenesten, fylkesnemnda eller domstolen. Hovedsakelig vil den sakkyndige vurdere omsorgs- og samværssituasjonen mellom barn og foreldre. I arbeidet for å få en best mulig løsning for barnet vil det være nødvendig blant annet å utrede; hva som er de faktiske og relevante trekkene ved barnet og dets livsbetingelser, hvordan disse trekkene virker på barnets utvikling og psykiske helse, og hvilke tiltak som er nødvendig for å sikre barnet en god nok utvikling og livskvalitet. Det er viktig at undersøkelsen ovenfor barn og foreldre i slike saker er så skånsom som mulig. Dette fordi det er et betydelig inngrep i privatlivets fred for den familien det gjelder.

Rammen for det sakkyndige arbeidet er mandatet. Det er viktig at mandatet er presist og tilpasset den aktuelle saken. Mandatet gis av oppdragsgiver. Det betyr at i de tilfeller hvor barneverntjenesten finner det formålstjenlig å engasjere en sakkyndig, er det barneverntjenesten selv som bestemmer rammen for den sakkyndiges arbeid og dens mandat.¹³ Den private part utformer tilsvarende den sakkyndiges mandat dersom den private part er oppdragsgiver.¹⁴ Tilsvarende gjelder for fylkesnemnda og domstolene, jf. bvl. § 7-17, jf. tvl. § 25-4. Det følger

---

¹¹<http://www.psykologforeningen.no/medlem/kurs-og-utdanning/andre-utdanningsprogram/utdanning-av-barnefaglig-sakkyndige>. 15. januar 2009 (endret 8. oktober 2015). 20.11.2015.

¹² Veiledende retningslinjer for sakkyndig arbeid i barnevernssaker for barneverntjenesten, fylkesnemnda og domstolen, (Q-1158 B-2009), side 13.

¹³ NOU 2006:9, Kvalitetssikring av sakkyndige rapporter i barnevernsaker, side 17.

¹⁴ *ibid.* side 19.

av tvl. § 25-4 at i de tilfeller hvor fylkesnemnda og domstolen er oppdragsgivere, så er det retten som gir de nødvendige instruksjoner og som fastsetter hva den sakkyndige skal utrede.

Dersom den sakkyndige ikke finner mandatet tilfredsstillende ut fra en faglig vurdering, skal den sakkyndige gi oppdragsgiver beskjed om dette. Mandatet kan både endres eller utvides av oppdragsgiver, men det er den sakkyndiges ansvar å se til at mandatet er relevant og dekkende for oppdraget.¹⁵

3.4 Den sakkyndiges habilitet

I tillegg til lov av 13. august 1915 nr. 5 om domstolene (heretter domstolloven, dl.) sine regler om den sakkyndiges habilitet, jf. dl. § 106, kommer også forvaltningslovens habilitetsregler til anvendelse. I saker hvor barneverntjenesten engasjerer en sakkyndig til å utrede hele eller deler av en sak, gjelder habilitetskravene i forvaltningsloven § 6 og § 10, jf. bvl. § 6-1. Det betyr blant annet at en person ikke kan opptre som sakkyndig dersom personen selv er part i saken, dersom det foreligger slektskap (av ulike karakter, jf. fvl. § 6 (1) bokstav b og c) med en part eller dersom personen samtidig opptrer som verge for en part i saken. I saker hvor fylkesnemnda oppnevner en sakkyndig, jf. bvl. § 7-12 (2) bokstav d, gjelder habilitetskravene i tvisteloven § 25-3 (3), jf. bvl. § 7-17. I tvl. § 25-3 (3) heter det at en som ville ha vært inhabil som dommer i saken, skal ikke oppnevnes som sakkyndig.

Habilitetsspørsmålet har ofte betydning for tilliten man har til den sakkyndige og dens rapport. For foreldrene, den private part, er denne tilliten svært viktig. Dersom den private part kommer med innsigelser vedrørende den sakkyndiges habilitet, vil avgjørelsen av habilitetsspørsmålet bero på en konkret vurdering. Ved vurderingen er det sentrale om det foreligger forhold mellom partene og den sakkyndige som er «egnet» til å svekke tilliten til den sakkyndiges upartiskhet.¹⁶ En innsigelse fra en av partene er ikke nok i seg selv til at den sakkyndige blir kjent inhabil; det må en konkret vurdering til.

Den sakkyndige har en selvstendig plikt til å vurdere sin egen habilitet i forhold til saken, jf. fvl. § 8. Å være sakkyndig forutsetter å være bevisst på rollekonflikter og eventuelle bindinger til både foreldre, offentlig part eller beslutningsorgan. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet utformet, med virkning fra 1. september 2014, veiledende retningslinjer om bruk av egenerklæring ved engasjering eller oppnevning av sakkyndige i barnevernsa-

---

¹⁵ Veiledende retningslinjer for sakkyndig arbeid i barnevernssaker for barneverntjenesten, fylkesnemnda og domstolen, (Q-1158 B-2009), side 21.

¹⁶ Forvaltningsloven § 6.

ker.¹⁷ Den sakkyndige skal levere en skriftlig egenerklæring til oppdragsgiver hvor blant annet vedkommendes CV, med informasjon om den sakkyndiges grunnutdanning, spesialisering og faglig praksis, skal vedlegges. En oversikt over den sakkyndiges tidligere oppdrag for oppdragsgiver og eventuelle oppdrag som fagkyndig nemndsmedlem og/eller meddommer de siste to årene skal også fremkomme av erklæringen. Dette for å sikre uavhengighet til parter og andre som kan ha interesse i den konkrete saken, og for å styrke åpenhet ved det sakkyndige arbeidet.¹⁸

3.5 Den sakkyndige rapport

En sakkyndigrapport utarbeides i samsvar med lov om helsepersonell m.v. av 2. juli 1999 nr. 64 (helsepersonelloven, hlspl.) § 15 og § 27, og forskrift av 18. desember 2008 nr. 1486 om krav til helsepersonells attester, erklæringer o.l. (FOR-2008-12-18-1486) § 4.

Departementet har gitt nærmere retningslinjer og mal for det sakkyndige arbeidet og utforming av den skriftlige rapporten.¹⁹ «*Veiledende mal for oppbygning av en sakkyndigrapport*» er gitt som vedlegg til «*Veiledende retningslinjer for sakkyndig arbeid i barnevernssaker for barneverntjenesten, fylkesnemnda og domstolen*» (Q-1158 B-2009).

De veiledende retningslinjene vil i tillegg til å være retningslinjer for den sakkyndige, være en orientering for både den private part, barneverntjenesten, fylkesnemnd og domstolen om sakkyndighetsarbeid i barnevernssaker og hva som kan forventes av en slik sakkyndighetsrapport.²⁰ Malen som departementet utga for hvordan en sakkyndigrapport bør utformes, er ment å være rådgivende og gir en presentasjon av nødvendige momenter som bør være med i en sakkyndigrapport. Rapporten skal blant annet inneholde; en innledning med gjengivelse av mandatet, opplysninger om utredningen, sakens bakgrunn, redegjørelse for samtaler, observasjoner og undersøkelser av barn og foreldre, informasjon fra komparenter, en vurdering og eventuelt en anbefaling dersom det kan gis. Malen ble revidert i mai 2014.

---

¹⁷ <https://www.regjeringen.no/nb/aktuelt/Veiledende-mal-for-egenerklaring-for-sakkyndige-i-barnevernssaker/id766166/>. 20.11.2015.

¹⁸ Veiledende retningslinjer om bruk av egenerklæring ved engasjering eller oppnevning av sakkyndige i barnevernssaker side 2 og 3.

¹⁹ Veiledende retningslinjer for sakkyndig arbeid i barnevernssaker for barneverntjenesten, fylkesnemnda og domstolen, (Q-1158 B-2009).

²⁰ Veiledende retningslinjer for sakkyndig arbeid i barnevernssaker for barneverntjenesten, fylkesnemnda og domstolen, (Q-1158 B-2009), side 7.

Retningslinjene omhandler ikke sakkyndigarbeid i saker etter barneloven eller lov av 20. mai 2005 nr. 28 om straff (heretter kalt straffeloven, strl.).

Det følger av malen at følgende grunnleggende prinsipper bør være førende i utformingen av den skriftlige rapporten;²¹

- *«Rapporten er et resultat av og en redegjørelse for en faglig utredning med utgangspunkt i et gitt mandat»*
- *«Det skal gå klart frem av rapporten hva som er fremskaffet av opplysninger og hva som er den sakkyndiges vurderinger»*
- *«Rapporten bør utformes som et selvstendig dokument, slik at den gir mening også til lesere som ikke har kjennskap til saken»*
- *«Den sakkyndige bør tydeliggjøre teori og metoder slik at vurderingene er etterprøvbare»*
- *«Språklig bør den sakkyndige rapporten utformes med tanke på at foreldrene og den offentlige part skal kunne forstå den»*
- *«Sakkyndigrapporten skrives så kort og poengtert som mulig uten at det går på bekostning av klarhet og begrunnelse»*

---

²¹ <http://www.sivilrett.no/veiledende-mal-for-sakkyndig-rapport.306804.no.html>, av 25.11.2013, «Veiledende mal for oppbygning av en sakkyndigrapport», side 1.

4 Bakgrunnen for den Barnesakkyndige kommisjon

4.1 Innledning

Jeg skal i det følgende ta for meg forarbeidene til bvl. § 2-5 Barnesakkyndig kommisjon; NOU 2006:9 «Kvalitetssikring av sakkyndige rapporter i barnevernsaker» og Ot.prp. nr. 68 (2007-2008) *Om lov om endring i lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester mv.* I dette kapittelet ønsker jeg å se nærmere på den legislative begrunnelsen for å opprettelsen av kommisjonen og på eventuelle avgrensninger hva gjelder omfanget, hvem og hva som faller inn under kommisjonens kontroll, slik det fremkommer av forarbeidene.

4.2 NOU 2006:9 «Kvalitetssikring av sakkyndige rapporter i barnevernsaker»

4.2.1 Innledning

Som nevnt nedsatte Barne- og familiedepartementet den 9. september 2005 et utvalg med oppgave å utrede tiltak for å kvalitetssikre den faglige standarden på den enkelte sakkyndige rapport. NOU'en ble avgitt til Barne- og likestillingsdepartementet bare et halvt år senere, den 28. mars 2006.

Utvalget besto av Haldor Øvreeide, psykologspesialist (leder), Berit Grøholt, professor i barne- og ungdomspsykiatri, Geir Hovland, advokat, Hilda Gerd Kolbjørnsen, tingrettsdommer og Randi Skar, fylkesnemndsleder.

Utvalget hadde 12 møter i perioden 25. oktober 2005 til 23. mars 2006. Det foreligger fem høringsuttalelser, hvor det ble innhentet erfaringer og synspunkter fra fagpersoner og fagmiljøer i barneverntjenesten, forskning og fra den Rettsmedisinske kommisjon.

4.2.2 Bakgrunnen for utvalget

Barneverntjenesten, privat part (foreldre), fylkesnemnda og domstolene benytter sakkyndighetsarbeid i barnevernsaker, men behovet av sakkyndige varierer mellom de ulike instansene. På grunn av alvorlighetsgraden i en barnevernsak, må det stilles strenge krav til kvaliteten på det arbeidet den sakkyndige gjør.

Det er utvalgets oppfatning at den barnefaglige kompetansen innad i barneverntjenesten, varierer fra kommune til kommune. Barneverntjenesten består i hovedsak av personer med 3-

årig høyskoleutdannelse, som oftest barnevernspedagoger og sosionomer.²² Siden spørsmålene i en barnevernsak hovedsakelig er spørsmål av psykologisk karakter, melder behovet for å innhente høyere faglig kompetanse seg.

En barnevernsak starter som oftest med at en bekymringsmelding kommer til barnevernet, jf. bvl. § 4-2. Barneverntjenesten kan etter en gjennomgang av meldingen enten henlegge saken fordi den ikke ser det nødvendig med ytterlig undersøkelse, eller den kan igangsette en undersøkelse på grunn av meldingens innhold, jf. bvl. § 4-3. Det er altså i den etterfølgende undersøkelsesprosessen hos barneverntjenesten behovet for å innhente supplerende barnefaglig kunnskap melder seg.

Innhenting av supplerende kunnskap og kompetanse i barneverntjenesten gjøres på ulike måter. Barne-, ungdoms- og familieetaten gir gjennom sine fagteam slike tjenester til de enkelte barneverntjenester. Enkelte barneverninstitusjoner har utredningstjenester som kan bistå barneverntjenesten og barneverntjenesten knytter til seg fagkyndige i selvstendig virksomhet for konsultasjon og veiledning.²³ Barneverntjenesten kan også organisere interkommunalt samarbeid med andre kommuner på barnevernets område, der det dannes et interkommunalt ressursteam som jobber på oppdrag for barneverntjenestene i de kommunene som har inngått samarbeidet. Ressursteamet består av fagkyndige personer; psykolog, psykologspesialist, familieterapeut, og jobber med hovedvekt på fagkyndig utredningsarbeid i en barnevernsak. Disse teamene utferdiger også en fagkyndigrapport som blir lagt til grunn for barneverntjenestens endelige beslutning, enten det er henleggelse eller iverksettelse av tiltak. Ved utgangen av 2014 har 201 av 428 kommuner, nær 47 prosent, inngått interkommunalt samarbeid med andre kommuner.²⁴ En annen måte å innhente ekstern fagkunnskap er å engasjere en sakkyndig. Å engasjere en sakkyndig er et viktig instrument for barneverntjenesten; på den måten vil de kunne tilføre den enkelte sak tilstrekkelig fagkunnskap og sikre en god barnefaglig utredning og vurdering.²⁵ Disse utredningsarbeidene vil bero på en konkret skjønnsmessig vurdering, siden barnets familiesituasjon vil variere fra sak til sak. Det som er felles for utredningsarbeidene er at de som oftest blir tillagt avgjørende vekt i en barnevernsak, og dermed vil være av avgjørende betydning for barnets videre utvikling og livskvalitet. Det er det derfor

---

²² NOU 2006:9 side 11.

²³ *ibid.* side 11-12.

²⁴ <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/barneverng/aar>, Statistiske sentralbyrå, publisert 9. juli 2015, Barnevern 2014. 20.11.2015.

²⁵ NOU 2006:9 «Kvalitetssikring av sakkyndige rapporter i barnevernsaker» side 12.

viktig at den sakkyndige/fagkyndige har faglig integritet og dyktighet innen sitt fagområde og utfører arbeidet sitt i tråd med etiske standarder.²⁶

Men, behovet for å innhente barnefaglig kunnskap melder seg også på andre forvaltningsnivåer; det være seg fylkesnemnd eller domstol, når det er nødvendig for å få et forsvarlig avgjørelsesgrunnlag.

En sakkyndigrapport innhentet av barneverntjenesten er som hovedregel det sentrale avgjørelsesgrunnlaget, for fylkesnemnda når den skal fatte et vedtak i en barnevernsak, i tillegg til det barneverntjenesten selv kan legge frem. Det er barneverntjenesten som har ansvaret for sakens opplysning, jf. bvl. § 2-1 (5) bokstav c, men det hefter et subsidiært ansvar på fylkesnemnda at saken er tilstrekkelig opplyst før et vedtak kan fattes, jf. bvl. § 7-3. Fylkesnemndas mulighet til å få saken ytterligere opplyst utover det partene selv presenterer i en rettsforhandling, er å oppnevne en «egen» sakkyndig til å gjøre en utredning av saken.²⁷

Domstolene kan på samme måte som forvaltningen oppnevne en sakkyndig for å få tilført særlig fagkunnskap. I barnevernsaker som føres for domstolene vil det som regel være uenighet om spørsmål av faglig karakter. Domstolene oppnevner, i en betydelig større grad enn fylkesnemnda, en ny eller supplerende sakkyndig for å sikre avgjørelsesgrunnlaget de skal fatte vedtak på.²⁸

4.2.3 Utvalgets mandat

Utvalget skulle utrede tiltak for å kvalitetssikre den faglige standarden på den enkelte sakkyndigrapport. Utvalget fikk også som mandat å vurdere om det burde etableres et eget særskilt kontrollorgan for etterfølgende kontroll og kvalitetssikring av sakkyndigrapporter i barnevernsaker. Dette kontrollorganet skulle komme *i tillegg* til de allerede eksisterende kvalitetssikringstiltakene. Det være seg opplæringsprogrammet for barnefaglige sakkyndige i regi av Barne- og familiedepartementet og det faktum at fylkesnemnda og domstolene selv er besatt med fagkyndige medlemmer/meddommere. Noe som gir dem en egen kompetanse til å kvalitetssikre det sakkyndige arbeidet.

Utvalget skulle komme med forslag til hvordan dette kontrollorganet eventuelt skulle organiseres, administreres, sammensettes og hvilke arbeidsoppgaver det skulle ha. Utvalget skulle

---

²⁶ Veiledende retningslinjer for sakkyndig arbeid i barnevernssaker for barneverntjenesten, fylkesnemnda og domstolen, (Q-1158 B-2009), side 7.

²⁷ NOU 2006:9 «Kvalitetssikring av sakkyndige rapporter i barnevernsaker» side 12.

²⁸ *ibid.*

også vurdere de økonomiske og administrative konsekvenser av et slikt kontrollorgan, herunder spesielt konsekvensene for saksbehandlingstiden i barnevernsaker.²⁹

4.2.4 Utvalgets forslag

Utvalget fant behov for å kvalitetssikre de sakkyndige rapporter som innhentes i en barnevernsak og foreslo at en barnesakkyndig kommisjon burde opprettes.

Forslaget ble begrunnet i flere forhold:

Utvalget bemerket³⁰ at etter å ha snakket med representanter for barneverntjenesten var det grunn til å tro at barneverntjenesten engasjerte sakkyndige for å prøve å kompensere egne sviktende forhold i utredningsprosesser. For det første var det svært varierende kompetanse i barneverntjenesten fra kommune til kommune. I tillegg var saksmengden varierende, noe som over tid vil føre til at kompetanse innad i barneverntjenesten svekkes og vanskeliggjør håndtering av vanskelige utredninger. Bruken av eksterne fagpersoner kan derved kompensere for egen manglende utredningskompetanse, men vil ikke bidra til å styrke og bygge opp barneverntjenestens egen kompetanse. Utvalget påpekte også at ved manglende kompetanse og erfaring i vanskelige barnevernssaker, vil det også være problematisk for barneverntjenesten å stille seg kritisk til sakkyndighetsrapporten. Et annet forhold utvalget merket seg var at sakkyndige ble engasjert av barneverntjenesten i de kommuner hvor innbyggerantallet var lavt og forholdene var «gjennomsiktige», selv om barneverntjenesten hadde egen kompetanse. Barneverntjenestene engasjerte også sakkyndige når de hadde kapasitetsbehov og var underbemannet. I stedet for å bemanne barneverntjenesten til de faktiske arbeidsoppgaver, vil bruk av sakkyndige kunne være en måte å kompensere for underbemanning. Det syntes også for utvalget som at bruken av sakkyndige er for å sikre at saken skal gå gjennom hos fylkesnemnda.³¹

Videre ble det påpekt stor forskjell på de sakkyndiges egen kompetanse til å utrede barnevernssaker. Både når det gjaldt faglig kunnskap og erfaring. Dette ga utslag i rapportene, hvor enkelte rapporter virket lite solide mens andre virker mer omfattende og detaljrike enn det barneverntjenesten hadde behov for.³²

Utvalget bemerket også i sin vurdering at en kontroll for å hindre uheldige binder mellom barneverntjenesten og den sakkyndige var viktig for å styrke rettsikkerheten. En sakkyndig

---

²⁹ ibid. side 7.

³⁰ ibid. side 27 flg.

³¹ ibid. side 27-28.

³² ibid. side 28.

kan være engasjert som utreder i en barnevernssak mens han/hun opptrer som fagkyndig medlem i fylkesnemnda i andre saker. En slik rolleblanding vil skape usikkerhet hos den private part (foreldrene). Utvalget mente at en ekstern kvalitetssikring ville kunne bidra til å skape tillit til den sakkyndiges arbeid.³³ I tillegg la utvalget fram et understøttende forslag for å styrke åpenheten om den sakkyndiges uavhengighet. Forslaget innebar en standard selvdeklarasjon den sakkyndige skulle legge ved sin utredningsrapport. Rapporten skulle ikke anses som fullstendig uten denne deklarasjonen.³⁴ Utvalget uttrykte også bekymring over at ikke alle fagpersoner som påtar seg sakkyndigoppdrag har gjennomgått utdanningsprogrammet for sakkyndige.³⁵

Uavhengig av motivet for å engasjere en sakkyndig, vil dennes rapport uansett få stor betydning og autoritet videre i sakens behandling. Det må derfor stilles strenge faglige, etiske og rettssikkerhetsmessige krav til det arbeidet en sakkyndig gjør i en barnevernssak.³⁶

Videre som bakgrunn for sitt forslag la utvalget til grunn at det hadde blitt en betydelig svekkelse av kvalitetssikringen etter at man hadde gått bort fra å engasjere *to* sakkyndige i vanskelige saker på grunn av kostnader for oppdragsgiver.³⁷

Kvalitetssikringen skal skje før sakkyndighetsrapporten blir lagt til grunn for avgjørelse av om det skal iverksettes tiltak eller ikke etter barnevernloven kapittel 4. Med andre ord før (med unntak fra akutt-tiltak) barneverntjenesten avgjør spørsmålet om enten å henlegge en sak, iverksette hjelpetiltak eller å fremme sak for fylkesnemnda om tvangstiltak. Sett fra fylkesnemndas og domstolens side; før de avgjør om tvangstiltak skal besluttet eller ei, og eventuelt i hvilket omfang. Utvalget bemerket i sitt forslag at sakkyndigrapporter som lå til grunn for henleggelse hos barneverntjenesten også skulle kvalitetssikres på lik linje som de rapporter som lå til grunn for tiltak. En sakkyndigrapport skal ikke kunne legges til grunn for en beslutning verken hos barneverntjenesten, fylkesnemnda eller domstolene før den har vært vurdert av den Barnesakkyndige kommisjon. Unntak skulle gjelde for akuttvedtak etter barnevernlovens regler.³⁸

---

³³ *ibid.* side 30.

³⁴ *ibid.* side 38.

³⁵ *ibid.* side 40.

³⁶ *ibid.* side 32.

³⁷ *ibid.* side 40.

³⁸ *l.c.*

4.2.4.1 Hva og hvem skal kvalitetssikres?

Utvalget anbefalte at kvalitetssikringen burde gjelde *alle* sakkyndigrapporter som ligger til grunn for en avgjørelse i en barnevernsak, uavhengig av om oppdragsgiver er barneverntjeneste, fylkesnemnd, domstol eller privat part.³⁹ Utvalget påpekte særskilt at de sakkyndigrapporter som ligger til grunn for avgjørelser hos barneverntjenesten i første forvaltningsnivå, både for tiltak og henleggelse, burde kvalitetssikres. Dette fordi barneverntjenesten selv er kontrollør av disse rapportene i første omgang.⁴⁰ I utvalgets forslag til kvalitetssikringstiltak, heter det side 37 under punkt 7.3 «Kommisjonsordningens omfang»;

«Utvalget har drøftet hvilke rapporter som skal legges fram for Barnesakkyndig kommisjon. Anbefalingen er som nevnt før at alle sakkyndige rapporter som benyttes som grunnlag for saksbehandling i barnevernsaker, bør gjennomgå kommisjonsbehandling. Dette innebærer at alle sakkyndige rapporter som er utarbeidet for barneverntjeneste og domstol rutinemessig skal sendes til Barnesakkyndig kommisjon.»

Ifølge utvalgets tolkning av sitt mandat⁴¹ faller erklæringer utarbeidet av helseinstitusjoner og andre tjenesteytende institusjoner som har egne offentlige kontroll- og tilsynsordninger utenfor ordningen utvalget foreslå. Dette er imidlertid ikke «sakkyndige rapporter» i «barnevernsaker».

Men, i kapittel 8 kommer utvalget med merknader til den enkelte bestemmelse, og det kan synes som utvalget der kommer med en ytterligere avgrening av hvilke rapporter som skal sendes til den Barnesakkyndige kommisjon. På side 41 under 8.1.1 «merknader til ny § 2-5» heter det;

«(...)

Kommisjonen skal vurdere rapporter utarbeidet av sakkyndige engasjert av barneverntjenesten og sakkyndige oppnevnt av fylkesnemnd og domstoler. Også rapporter utarbeidet av privat engasjert sakkyndige skal forelegges kommisjonen før henholdsvis barneverntjenesten, fylkesnemnd og domstoler legger dem til grunn for viktige avgjørelser om barnets situasjon og fremtid.

Kommisjonen skal kun vurdere rapporter som er utarbeidet av sakkyndige engasjert eller oppnevnt for å utrede en bestemt sak og som formodes å ha et nøytralt forhold til saken og sakens parter. Utenfor kommisjonens arbeidsområde faller dermed rapporter utarbeidet av personer med spesiell fagkyndighet, f.eks en psykolog, ansatt i kommunen eller kommunens barneverntjeneste.

---

³⁹ NOU 2006:9 «Kvalitetssikring av sakkyndige rapporter i barnevernsaker» side 37.

⁴⁰ ibid. side 25.

⁴¹ ibid. side 10.

Erklæringer utarbeidet av helseinstitusjoner og andre tjenesteytende institusjoner som det offentlige fører tilsyn med, faller også utenfor kommisjonens arbeidsområde. Begrunnelsen for dette er at kontrollen med det arbeidet som utføres i slike institusjoner, må skje gjennom de kontroll- og tilsynsordninger som gjelder for virksomheten. Avgrensningen innebærer at epikriser, utredninger fra henholdsvis pedagogisk-psykologisk rådgivningstjeneste, poliklinikker innenfor psykiatrien og barneverninstitusjoner med utredningskompetanse, ikke skal forelegges kommisjonen. (...)» (Uthevet her.)

Innholdet i første og siste avsnitt er blitt behandlet tidligere i utvalgets vurderinger. Kommisjonen skal vurdere sakkyndigrapporter uavhengig av om oppdragsgiver er barneverntjenesten, den private part, fylkesnemnda eller domstolen. Etter utvalgets forslag faller erklæringer utarbeidet av helseinstitusjoner og andre tjenesteytende institusjoner som omfattes av andre offentlige kontroll- og tilsynsordninger, utenfor kommisjonens arbeidsområde.

Det som ikke virker å være i overenstemmelse med utvalgets tidligere utredning er avsnittet i midten, der utvalget sier at det kun er rapporter fra sakkyndige som *formodes å ha et nøytralt forhold til saken og sakens parter som skal kontrolleres*. Og at dermed faller rapporter utarbeidet av *personer med spesiell fagkyndighet, eksempelvis en psykolog, ansatt i kommunen eller kommunens barneverntjeneste* utenfor kommisjonens arbeidsområde. Jeg kommer tilbake til dette i oppgavens kapittel 6.

Vider heter det (på side 41) i merknad til nytt fjerde ledd i bvl. § 4-3, hvor utvalget sier noe mer om hvilke rapporter som skal sendes den Barnesakkyndige kommisjon når oppdragsgiver er barneverntjenesten;

«(...)Forslaget forutsetter at sakkyndige som engasjeres av barneverntjenesten for utredningsoppgaver må utferdige en skriftlig rapport som sendes kommisjonen for vurdering. Forslaget i § 4-3 nytt fjerde ledd forutsetter videre at kommisjonens vurdering må være barneverntjenesten og rapportskriveren i hende før barneverntjenesten legger rapporten til grunn for viktige avgjørelser. Hensynet til barnets rettssikkerhet tilsier at det er like viktig å kvalitetssikre rapporter der den sakkyndige tilrår å henlegge saken, som rapporter som konkluderer med at det bør fremmes sak for fylkesnemnda med forslag om tvangstiltak etter barnevernloven kapittel 4. Forslaget tar med dette sikte på at sakkyndige rapporter som har som formål å bistå barneverntjenesten med å sikre det faglige grunnlaget for avgjørelser som vil ha stor betydning for barnets situasjon og fremtid, skal sendes inn og vurderes av kommisjonen. (...)» (Uthevet her.)

Utvalget forutsetter altså at den sakkyndige er engasjert for å gjøre utredningsoppgaver og at rapporter som har som formål å bistå barneverntjenesten med å sikre det faglige grunnlaget for avgjørelsen, skal sendes inn og vurderes av kommisjonen.

4.3 Ot.prp. 68 (2007/2008)

4.3.1 Innledning

Barne- og likestillingsdepartementet sluttet seg til utvalgets forslag om opprettelse av en særskilt kontrollorgan og la fram forslag til lovendring, jf. Ot.prp. nr. 68 (2007-2008) *Om lov om endring i lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester mv.* Ot.prp. nr. 68 (2007-2008) er mer eller mindre en gjentakelse av NOU 2006:9, der det meste av Ot.prp'en er tatt direkte ut fra NOU'en.

4.3.2 Kommentarer fra høringsinstansene

Det var delte meninger i de ulike høringsinstansene om å opprette en barnesakkyndig kommisjon. Argumenter imot var blant annet at man ved å opprette en slik kommisjon undergraver både barnevernets- og fylkesnemndenes kompetanse til selv å kvalitetssikre de sakkyndig-rapporter de har bedt om. Videre ble det anført at det ville bli enda vanskeligere å skaffe sakkyndige, da det kan oppstå ubehag for den sakkyndige at dennes arbeid skal etterprøves av andre. Tidsperspektivet, altså en forlenget saksbehandlingstid, ble også anført som et motargument for opprettelse av et slikt kontrollorgan.⁴² Som argument *for* opprettelse av en barnesakkyndig kommisjon nevnes for eksempel viktigheten av at det sakkyndige arbeidet i barnevernssaker kvalitetssikres.

4.3.3 Departementets vurdering

Departementet sluttet seg til utvalgets forslag om å opprette en barnesakkyndig kommisjon. Kommisjonen skal kvalitetssikre alle rapporter fra sakkyndige i barnevernssaker.⁴³ Departementet var enig med de høringsinstanser som mente at den kvalitetssikringen som ble gjort ikke var tilstrekkelig, selv om det hadde vært betydelig mer fokus på kvaliteten på de sakkyndiges arbeid i de siste årene. Det ble anført av flertallet av høringsinstansene at det var et behov for ytterligere kvalitetssikringstiltak, og dette var departementet enig i. Departementet uttalte i sin vurdering at barns beskyttelse, som barnevernloven skal garantere, ikke ble ivare tatt dersom det forelå mangler ved de sakkyndige rapporter. Mangler ved den sakkyndiges arbeid kan både føre til at urettmessige tiltak treffes og at urettmessige henleggelses fore-

---

⁴² Ot.prp. 68 (2007-2008) «*Om lov om endring i lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester mv.*» side 18 flg.

⁴³ *ibid.* side 23.

kommer. Det er like alvorlig ut fra barnets perspektiv og omsorgsbehov at det på grunn av et svakt faglig arbeid fra en sakkyndig ikke blir truffet et vedtak i en sak, som at det blir truffet vedtak om å iverksette tiltak. Risikoen for at dette kan skje, tilsa at også de rapportene som ligger til grunn for henleggelse av en barnevernssak skal kvalitetssikres. Departementet anførte også at tilliten til den sakkyndiges utredninger ville styrkes ved en slik kvalitetskontroll. Det stilles ofte spørsmål ved den sakkyndiges uavhengighet i forhold til barneverntjenesten fra den private part, altså fra foreldrenes side. Departementet mente at opprettelse av en barnesakkyndig kommisjon ville være med på å øke tilliten hos den private part, samt være med på å skape legitimitet for avgjørelsen og tillit til behandlingen saken har fått.⁴⁴

Departementets begrunnelse for lovforslaget er viktigheten av at de beslutninger som tas i de ulike instanser er fullt ut opplyst og basert på et godt barnefaglig grunnlag. Den sakkyndiges vurderinger får på grunn av sin særskilte kompetanse stor innvirkning på de endelige beslutninger, og det er derfor særdeles viktig at det stilles store krav til deres faglige arbeid og vurderinger og at dette er utført på en kontrollerbar måte. Dette for å skape tillit til den sakkyndige og dens arbeid hos partene.⁴⁵

Departementet mente at alle sakkyndigrapporter bør være underlagt samme kvalitetskontroll. Alle rapporter uavhengig om oppdragsgiver er barneverntjenesten, privat part, fylkesnemnd eller domstolen, skal kvalitetskontrolleres av den Barnesakkyndige kommisjon.⁴⁶ Departementet slutter seg også til utvalgets anbefaling at erklæringer fra helseinstitusjoner faller utenfor kommisjonens arbeidsområde, fordi de er underlagt egne kontroll- og tilsynsordninger.⁴⁷

4.3.3.1 Hva og hvem skal kvalitetssikres?

Departementet gjør de samme avgrensingene som følger av utvalgets forslag, nevnt ovenfor. De samme merknadene blir gitt til bestemmelsene ny bvl. § 2-5 og nytt fjerde ledd i bvl. § 4-3. Kommisjonen skal vurdere sakkyndigrapporter uavhengig av om oppdragsgiver er barneverntjenesten, den private part, fylkesnemnda eller domstolen. Departementet viderefører utvalgets anmodning av at det kun er rapporter fra sakkyndige som formodes å ha et nøytralt forhold til saken og sakens parter som skal kontrolleres. Og at dermed faller rapporter utarbeidet av personer med spesiell fagkyndighet, eksempelvis en psykolog, ansatt i kommunen eller kommunens barneverntjeneste faller utenfor kommisjonens arbeidsområde.⁴⁸ Departementet støtter også utvalgets forslag om at erklæringer utarbeidet av helseinstitusjoner og

---

⁴⁴ ibid. side 23 flg.

⁴⁵ ibid. kapittel 7.

⁴⁶ ibid. side 25.

⁴⁷ ibid. side 26.

⁴⁸ NOU 2006:9 «Kvalitetssikring av sakkyndige rapporter i barnevernsaker» side 41.

andre tjenesteytende institusjoner som omfattes av andre offentlige kontroll- og tilsynsordninger, skal falle utenfor kommisjonens arbeidsområde.⁴⁹

---

⁴⁹ l.c.

5 Den Barnesakkyndige kommisjon

5.1 Innledning

Den Barnesakkyndige kommisjon (BSK) er en landsdekkende kommisjon opprettet med virkning fra 1. januar 2010. Kommisjonen er lokalisert hos Statens sivilrettsforvaltning i Oslo, som også har en sekretariatfunksjon for kommisjonen.⁵⁰ Jeg skal i det følgende redegjøre for hensikten med kommisjonen, samt dens oppbygning, arbeidsoppgaver og dens internkontroll og rettsikkerhetsgarantier. Jeg skal også presentere en statistikk over innsendte sakkyndighetsrapporter fordelt på de ulike (forvaltnings) nivåer.

5.2 Oppbygning

Kommisjonens sammensetning og oppbygning, er utdypet i forskrift om den Barnesakkyndige kommisjon (FOR-2009-09-24-1210) og er ytterligere beskrevet i hefte utgitt av Barne- og likestillingsdepartementet av 17/12-09, «Arbeidsoppgaver og sakbehandlingsregler» for den Barnesakkyndige kommisjon. Det er Kongen i statsråd som oppnevner kommisjonens medlemmer og dens leder. Oppnevningen gjelder for tre år av gangen.⁵¹

Kommisjonens oppbygning tar utgangspunkt i modellen som benyttes av Rettspsykiatrisk gruppe, under den Rettsmedisinske kommisjon.⁵² I dag, periode 2013-2015, består den Barnesakkyndige kommisjon av 15 medlemmer i tillegg til kommisjonsleder som er psykologspesialist. Kommisjonen skal bestå av personer med høy akademisk barnefaglig kompetanse og sterk personlig integritet, herunder med erfaring fra sakkyndig arbeid i barnevernssaker. Av de 15 medlemmene som utgjør kommisjonen i dag, er 12 psykologspesialister, 1 er psykolog PhD og 2 er barnepsykiatere.⁵³ Det skal være kjønnsbalanse i kommisjonen og medlemmene oppnevnes fra hele landet.⁵⁴ I dag består kommisjonsmedlemmene av 7 menn og 8 kvinner.

---

⁵⁰ <http://www.sivilrett.no/regelverk-og-veiledende-retningslinjer.306808.no.html>, «Arbeidsoppgaver og saksbehandlingsregler» av Barne- og likestillingsdepartementet, 17.12.2009, side 1. Publisert 25. november 2013. 20.11.2015.

⁵¹ FOR-2009-09-24-1210, § 1 og <http://www.sivilrett.no/regelverk-og-veiledende-retningslinjer.306808.no.html>, «Arbeidsoppgaver og saksbehandlingsregler» av Barne- og likestillingsdepartementet, 17.12.2009, side 4. Publisert 25. november 2013. 20.11.2015.

⁵² <http://www.sivilrett.no/regelverk-og-veiledende-retningslinjer.306808.no.html>, «Veiledende retningslinjer for sakkyndig arbeid i barnevernssaker for barneverntjenesten, fylkesnemnda og domstolen» (Q-1158 B-2009), side 25. Publisert 25. november 2013. 20.11.2015.

⁵³ <http://www.sivilrett.no/kommisjonens-sammensetning.305015.no.html>. Publisert 25. november 2013. 20.11.2015.

Unntaksvis og etter en individuell vurdering kan også andre arbeidsgrupper som barneverns-
pedagoger og sosionomer oppnevnes som kommisjonsmedlem, men primært er medlemmene
enten utdannet psykolog eller psykiater. Det kreves at kommisjonsmedlemmene har innsikt og
kompetanse i situasjonen til både etnisk- og ikke etniske norske barn og familier. Det kreves
også kunnskap om samisk kultur og andre nasjonale minoriteter.⁵⁵

Kommisjonsmedlemmene kan ved siden av sitt biverv inneha verv som fagkyndig medlem av
fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker og opptre som sakkyndig etter barneloven.⁵⁶ Det
er ønskelig, men ikke et formelt krav, at kommisjonsmedlemmene, mens de innehar vervet,
ikke jobber heltid som sakkyndig etter barnevernloven.

5.3 Arbeidsoppgaver

Den barnesakkyndige kommisjon skal, som tidligere nevnt, gjennomgå innsendte sakkyndig-
rapporter uavhengig av om oppdragsgiver er barneverntjenesten, privat part, fylkesnemnd
eller domstol.⁵⁷ Det er lederen av kommisjonen som avgjør hvilke kommisjonsmedlemmer
som skal behandle den enkelte sak.⁵⁸ Habilitet, geografi og kompetanse er momenter som
ligger til grunn for valget. Kommisjonen prøver så langt det lar seg gjøre å velge en kontrollør
med en annen geografisk tilknytning enn hvor saken har tilknytning. Dette for at saken ikke
skal være kjent for kontrolløren. I tillegg anonymiseres den sakkyndige for kontrolløren.⁵⁹
Hver sak skal behandles av minst to medlemmer, ved noen tilfeller behandles rapporten av tre
medlemmer. Spesielt vanskelige saker og saker av stor prinsipiell interesse kan behandles i
felles møte med alle kommisjonsmedlemmene tilstede. Beslutning om dette tas av kommi-
sjonslederen. Kommisjonen pålegges en plikt til å behandle sakkyndigrapporten omgående, jf.
ordlyden i forskrift § 4; «*skal uten opphold behandle de sakene som sendes inn*». Dette for å
ivareta hensynet til en effektiv og rask saksbehandling i forvaltningssystemet. Innad i kommi-

---

⁵⁴ <http://www.sivilrett.no/regelverk-og-veiledende-retningslinjer.306808.no.html>, «Arbeidsoppgaver og saksbe-
handlingsregler» av Barne- og likestillingsdepartementet, 17.12.2009, side 4. Publisert 25. november 2013.
20.11.2015.

⁵⁵ l.c.

⁵⁶ l.c.

⁵⁷ FOR-2009-09-24-1210, § 2 (1) og <http://www.sivilrett.no/regelverk-og-veiledende-retningslinjer.306808.no.html>, «Arbeidsoppgaver og saksbehandlingsregler» av Barne- og likestillingsdepar-
tementet, 17.12.2009, side 4.

⁵⁸ FOR-2009-09-24-1210, § 4 og <http://www.sivilrett.no/regelverk-og-veiledende-retningslinjer.306808.no.html>,
«Arbeidsoppgaver og saksbehandlingsregler» av Barne- og likestillingsdepartementet, 17.12.2009, side 4.

⁵⁹ <http://www.sivilrett.no/regelverk-og-veiledende-retningslinjer.306808.no.html>, «Arbeidsoppgaver og saksbe-
handlingsregler» av Barne- og likestillingsdepartementet, 17.12.2009, side 6.

sjonen foregår saksbehandlingen elektronisk og saksbehandlingstiden er gjennomsnittlig åtte virkedager, med unntak av hastesaker som har en kortere saksbehandlingstid.⁶⁰

Kommisjonen skal blant annet vurdere om den sakkyndiges undersøkelser, innhenting av opplysninger, metode og teori er sammenfallende med rapportens vurderinger og konklusjon. Kommisjonen tar utgangspunkt i «Veiledende retningslinjer for sakkyndig arbeid i barnvernssaker for barneverntjenesten, fylkesnemnda og domstolen»⁶¹ og «Veiledende mal for oppbygging av sakkyndig rapporter» for sin vurderingen.⁶²

Følgende punkter skal blant annet vektlegges;⁶³

- «Omhandler mandatet forhold som den sakkyndige kan uttale seg om?»
- «Holder arbeidet en allment akseptert standard med hensyn på omfang og presentasjon?»
- «Er metoder beskrevet og forklart?»
- «Fremkommer det klart hva som er premissene for den faglige vurderingen, og hvilke kilder de er hentet fra (saksdokumenter, innhentede helseopplysninger, egne undersøkelser, komparentopplysninger og lignende)?»
- «Har alternative hypoteser blitt drøftet?»
- «Er den faglige vurderingen spesifisert slik at mandatet blir besvart?»

Det er lederen av kommisjonen som skriftlig sammenstiller kommisjonsmedlemmenes vurderinger, i det som til slutt utgjør Barnesakkyndig kommisjons vurdering.⁶⁴ Kommisjonen underretter oppdragsgiver og den som har avgitt rapporten om sin vurdering. Eventuelle bemerkninger, mangler eller svakheter ved rapportens innhold følger dermed med rapporten videre i barnevernsaken. Eventuelle dissenser mellom kommisjonsmedlemmene vedrørende rapporten skal også belyses og fremkomme av kommisjonens vurdering.⁶⁵ Det samme gjelder i de tilfeller hvor kommisjonen har bedt om tilleggsopplysninger eller tilleggssrapport fra den sakkyndige. Kommisjonen gjør en kvalitetssikring av et selvstendig dokument, altså den inn-

---

⁶⁰ <http://www.sivilrett.no/arsmeldinger.306809.no.html>, Årsrapport (2010-2014), «saksbehandlingstid».

⁶¹ FOR-2009-09-24-1210, § 2 (2), og <http://www.sivilrett.no/regelverk-og-veiledende-retningslinjer.306808.no.html>, «Arbeidsoppgaver og saksbehandlingsregler» av Barne- og likestillingsdepartementet, 17.12.2009, side 4.

⁶² <http://www.sivilrett.no/kommisjonens-arbeidsform.306807.no.html>. Publisert 25. november 2013. 20.11.2015.

⁶³ l.c.

⁶⁴ l.c.

⁶⁵ FOR-2009-09-24-1210, § 4 og <http://www.sivilrett.no/regelverk-og-veiledende-retningslinjer.306808.no.html>, «Arbeidsoppgaver og saksbehandlingsregler» av Barne- og likestillingsdepartementet, 17.12.2009, side 6.

sendte sakkyndigrapporten. Kommisjonen verken godkjenner eller underkjenner en sakkyndig rapport og dens konklusjon, den kommer kun med eventuelle bemerkninger.

Kommisjonen startet i 2010 med å gradere sine bemerkninger med «ingen bemerkninger», «bemerkinger» og «krav om tilleggsrapport». I siste halvår av 2011 valgte kommisjonen å utvide kategoriene for sine vurderinger, til «ingen bemerkninger», «mindre bemerkninger», «bemerkinger», «tilleggsrapport», og «alvorlige bemerkninger». Kommisjonen gjorde dette for at det skulle bli lettere for den sakkyndige og oppdragsgiver å forstå innholdet i de tilbakemeldinger som ble gitt av kommisjonen.

Kommisjonens bemerkninger deles inn på følgende måte;⁶⁶

Kategori 1: Ingen bemerkninger, *«kommisjonen har ikke funnet mangler ved rapporten som tilsier at det gis bemerkninger».*

Kategori 2: Mindre bemerkninger, *«kommisjonen har ikke funnet grunnlag til å komme med bemerkninger, men vil påpeke mangler av formell karakter eller mindre mangler ved rapportens faglige innhold».* Dette kan for eksempel være manglende opplysninger om formalia.

Kategori 3: Bemerkninger, *«kommisjonen har bemerkninger til rapportens faglige innhold. Manglene vil kunne avhjelpes ved den videre saksgang, for eksempel ved utdypende muntlig forklaring til oppdragsgiver, i fylkesnemnda eller under rettsmøtet».*

Kategori 4: Krav om tilleggsrapport, *«kommisjonen finner at sentrale forhold er mangelfullt behandlet i rapporten. Manglene skal avhjelpes ved at det utarbeides tilleggsrapport. Tilleggsrapporten skal innsendes kommisjonen innen en fastsatt frist».*

Kategori 5: Alvorlige bemerkninger, *«kommisjonen vurderer rapporten å ha alvorlige mangler. Som sakkyndig arbeid har rapporten begrenset verdi».*

---

⁶⁶ <http://www.sivilrett.no/kommisjonens-arbeidsform.306807.no.html>, Publisert 25.11.2013. 20.11.2015.

5.4 Den Barnesakkyndiges kommisjons interne kontroll/egne rettsikkerhetsgarantier

Det følger av heftet «Arbeidsoppgaver og sakbehandlingsregler» av 17/12-09 side 6 at «kommisjonsmedlemmene skal vurdere rapportene uavhengig av hverandre og skal ikke ha kontakt om de vurderinger som gjøres underveis i saken». Ved særlige utfordrende saker kan imidlertid kommisjonsmedlemmene konsultere med andre medlemmer i kommisjonen, men altså ikke med det andre medlemmet som også utfører kontroll av samme rapport. Det gjøres en anonymisering av den sakkyndige som har utferdiget rapporten før den forelegges kommisjonsmedlemmene. Dette for å forhindre eventuelle bindinger mellom kontrollør og sakkyndig. Eventuelle faglige uenigheter og delte oppfatninger om den kontrollerte rapporten skal fremkomme av den skriftlige tilbakemeldingen til både oppdragsgiver og sakkyndig.

5.5 Statistikk

5.5.1 Innledning

I det følgende kommer en presentasjon av innsendte sakkyndighetsrapporter, engasjert og oppnevnt, fra de ulike instanser og forvaltningsnivåer. Det følger en oversikt av innkommet saker, behandlede saker og restanse. Videre kommer det en statistikk av kommisjonens bemerkninger på behandlede saker.

5.5.2 Statistikk over innsendte saker til den Barnesakkyndige kommisjon

Oppdragsgiver	2010	2011	2012	2013	2014
Barneverntjenesten	393 (72%)	602 (70%)	697 (70%)	640 (63%)	551 (60%)
Private parter	6 (1%)	9 (1%)	17 (2%)	12 (1%)	17 (2%)
Fylkesnemnda	29 (5%)	27 (3%)	36 (4%)	57 (6%)	35 (4%)
Tingretten	113 (20%)	211 (25%)	224 (23%)	284 (28%)	281 (31%)
Lagmannsretten	4 (%)	7 (1%)	14 (1%)	11 (1%)	29 (3%)
Høyesterett		1			
Innkommet saker	545	866	975	1004	913
Behandlet saker		857	988	985	908
Restanse		13	0	19	24

Tabell 1: Tabellen viser en oversikt av antall saker innkommet til den Barnesakkyndige kommisjon fra de ulike instanser. Tallene inkluderer også tilleggsrapporter.

I henhold til utviklingen de tre siste årene, kan det se ut som antall saker per år har stabilisert seg på mellom 900 til 1000 saker. Antallet rapporter innhentet av barneverntjenesten har imidlertid gått ned de siste årene, mens antall rapporter innhentet fra domstolene har økt. Sakkyndigrapporter innhentet av barneverntjenesten utgjør ca. 65% av alle de innsendte sakkyndigrapportene til kommisjonen, mens sakkyndigrapporter fra sakkyndig oppnevnt av tingretten utgjør ca. 25%. I forhold til barneverntjenesten og tingretten synes fylkesnemndas behov for å oppnevne en sakkyndig forholdsvis liten. Gjennomsnittlig utgjør fylkesnemndas oppnevnelser omtrent 5 % av alle de innsendte rapporter til den Barnesakkyndige kommisjon. Sakkyndigrapporter fra sakkyndig oppnevnt av lagmannsretten eller engasjert av den private part er lav, ca. 2 %. Tallene er hentet fra Barnesakkyndig kommisjon, Årsrapporter, 2010-2014.

5.5.3 Statistikk over antall bemerkninger, fordelt på alvorlighetsgrad, på de behandlede sakene hos den Barnesakkyndige kommisjon

Kommisjonen startet i 2010 med å gradere sine bemerkninger med «ingen bemerkninger», «bemerkinger» og «krav om tilleggsrapport». I siste halvår av 2011 valgte kommisjonen å utvide kategoriene for sine vurderinger, til «ingen bemerkninger», «mindre bemerkninger», «bemerkinger», «tilleggsrapport», og «alvorlige bemerkninger».

Bemerkning	2010	2011	2012	2013	2014
Ingen bemerkning	342 (63%)	535 (62%)	641 (65%)	589 (60%)	569(63%)
Mindre bemerkninger		27 (3%)	110 (11%)	97 (10%)	85 (9%)
Bemerkninger	174 (32%)	271 (32%)	184 (19%)	228(23 %)	188 (21%)
Krav om tilleggsrapport	29 (5%)	21 (2%)	38 (4%)	48 (5%)	46 (5%)
Alvorlige bemerkninger		3 (0.3%)	15 (2%)	23 (2%)	20 (2%)
Antall saker	545	857	988	985	908

Tabell 2: Oversikt antall bemerkninger i forhold til antall behandlede rapporter i kommisjonen for årene 2010 til 2014.

Omkring 60% av alle de behandlede sakkyndige rapportene av den Barnesakkyndige kommisjon får ingen bemerkninger av kommisjonen, mens omtrent 30% får bemerkning. Av de behandlede rapportene gjør kommisjonen krav om tilleggsrapport i ca. 5 % av sakene. Alvorlige bemerkninger har blitt gitt til ca. 2 % av de behandlede rapporter.

6 Drøftelse av avhandlingens problemstillinger

6.1 Innledning

Jeg skal i det følgende drøfte ulike problemstillinger ved den Barnesakkyndige kommisjon. Hvem og hva er det som skal kontrolleres, og eventuelt hvem og hva burde kontrolleres ved den Barnesakkyndige kommisjon? Burde sakkyndigrapporter etter barneloven også være gjenstand for kontroll hos kommisjonen? Hvordan stiller kommisjonsmedlemmenes habilitet seg i forhold til det å ha dobbeltroller? Kan en sakkyndighetsrapport la seg kvalitetssikre eller er en slik kontroll en falsk trygghet? Virker kvalitetssikringskontrollen etter sitt formål, eller har vi en illusorisk kvalitetssikringskontroll som i stedet representerer en fare for rettsikkerheten?

6.2 Hvem og hva er det som kontrolleres, og eventuelt hvem og hva burde kontrolleres?

Utgangspunktet er at alle rapporter fra sakkyndige i barnevernsaker, skal kvalitetssikres av den Barnesakkyndige kommisjon. Uavhengig av om oppdragsgiver er barneverntjenesten, privat part, fylkesnemnd eller domstol, så skal rapportene sendes til kommisjonen for å bli vurdert⁶⁷ Det er ikke bare de sakkyndige rapporter som ligger til grunn for vedtak om tiltak etter barnevernloven som skal vurderes av kommisjonen, også de sakkyndige utredninger som ligger til grunn for at vedtak om tiltak *ikke* igangsettes og at saken dermed henlegges, skal kvalitetssikres.⁶⁸

Spørsmålet er hvorfor *noen* sakkyndige rapporter verken blir sendt til eller mottatt av kommisjonen?

Det følger av merknaden til ny § 2-5 i både NOU'en side 41 og Ot.prp.èn side 30 at utenfor kommisjonens arbeidsområde faller; «erklæringer» utarbeidet av helseinstitusjoner og andre tjenesteytende institusjoner som det offentlige fører tilsyn med, og rapporter utarbeidet av personer med spesiell fagkyndighet som er *ansatt* i kommunen. Dette fremkommer også av de veiledende retningslinjer for kommisjonens arbeidsoppgaver og saksbehandlingsregler.⁶⁹

---

⁶⁷ FOR-2009-09-24-1210 § 2.

⁶⁸ NOU 2006:9 side 37 og Ot.prp. nr. 68 (2007/2008) side 24.

⁶⁹ <http://www.sivilrett.no/regelverk-og-veiledende-retningslinjer.306808.no.html>, «Arbeidsoppgaver og saksbehandlingsregler» av Barne- og likestillingsdepartementet, 17.12.2009, side 6.

«Erklæringer» utarbeidet av helseinstitusjoner og andre tjenesteytende institusjoner som det offentlige fører tilsyn med, vil for eksempel være uttalelser fra fastlege, helsesøster, psykolog eller en barneverninstitusjon. At disse faller utenfor kommisjonens arbeidsområde er bemerket i sak FNV-2010-21-AGD. Saken gjaldt omsorgsovertakelse av en syv måneder gammel jente. Et svært sentralt bevis i saken var en rapport fra en institusjon hvor mor og barn oppholdt seg i over tre måneder. Det var på grunnlag av denne rapporten at barneverntjenesten besluttet å inngi begjæring om omsorgsovertagelse for jenta. Det ble i saken anført at rapporten fra institusjon skulle vært vurdert av Barnesakkyndig kommisjon. Til anførselen bemerket fylkesnemnda at rapporten falt utenfor kommisjonens arbeidsområde og henviste til merkningene til ny § 2-5 i Ot.prp. 68 (2007-2008) side 30, hvor det står at; *«erklæringer utarbeidet av helseinstitusjoner og andre tjenesteytende institusjoner som det offentlige fører tilsyn med, faller også utenfor kommisjonens arbeidsområde. (...) Avgrensningen innebærer at epikriser, utredninger fra henholdsvis pedagogisk-psykologisk rådgivningstjeneste, poliklinikker innenfor psykiatrien og barneverninstitusjoner med utredningskompetanse, ikke skal forelegges kommisjonen.»* Institusjonsrapporten i denne saken var utferdiget av en barneverninstitusjon med utredningskompetanse som var underlagt tilsyn. Utskrivningsrapporten skulle derfor ikke vurderes av Barnesakkyndig kommisjon. Fylkesnemnda la stor vekt på denne rapporten i sin avgjørelse om grunnvilkåret i § 4-12 bokstav a andre alternativ var oppfylt.

Det at «erklæringer» faller utenfor kommisjonens arbeidsområde finner jeg i utgangspunktet naturlig, idet erklæringer som det vises til i forarbeidene er underlagt egne tilsynsordninger. Erklæringene er heller ikke alene dominerende bevis i saken, selv om de kan få stor betydning både i barneverntjenestens og fylkesnemndas avgjørelsesgrunnlag slik det ble i overstående sak.

En barnevernsak inneholder utallige dokumenter med erklæringer som sier noe om barnets og foreldrenes situasjon i tilknytning saken. Disse erklæringene skiller seg fra en sakkyndigrapport ved at de er «enkelterklæringer». De er ikke en utredning hvor *alle* forhold er tatt i betraktning. Det ville vært et alt for omfattende arbeid for kommisjonen å kontrollere alle dokumenter gitt i en barnevernssak. Kommisjonen ville da ha fått rollen som utreder og ikke kontrollorgan. Kontrollen med det arbeidet som utføres i helseinstitusjoner o.l. må skje gjennom de interne kontroll- og tilsynsordninger som gjelder for virksomheten.

Det jeg finner betenkelig er at utredningsrapporter utarbeidet av personer med spesiell fagkyndighet som er *ansatt* i kommunen, skal falle utenfor kommisjonens arbeidsområde. Dette bare fordi utreder er kommunalt ansatt. Jeg er tvilende til om rettskildene bør forstås slik.

Som tidligere nevnt (i punkt 4.2.2 på side 16) har det vært en sterk økning i at barneverntjenesten organiserer interkommunalt samarbeid på barnevernets område. Kommuner kan sammen danner det man kaller interkommunale ressursteam, som bistår barneverntjenesten i de kommunene som har inngått samarbeidet. Ifølge statistikk har det vært en økning av inngåelse av slike interkommunale samarbeid. I dag har (som tidligere nevnt) ca. 47% av kommunene i Norge inngått et slikt samarbeid. Barneverntjenesten er «hovedoppdragsgiver»; ca. 60-70% av alle sakkyndigrapporter som mottas hos den Barnesakkyndige kommisjon er fra sakkyndige engasjert av barneverntjenesten. Statistikken fra kommisjonens årsrapporter viser at fra 2012 til 2014 gikk antall engasjerte sakkyndige fra barneverntjenesten ned med ca. 104 oppdrag. En nedgang som skjer samtidig som statistikken viser en økning av interkommunalt samarbeid og dannelsen av egne kommunale ressursteam. Her kan det være en sammenheng ved at barneverntjenesten ikke lengre har samme behov for å engasjere uavhengig sakkyndig i en barnevernsak. Barneverntjenesten benytter i stedet en psykolog ansatt i kommunens ressursteam som utreder med formål å sikre det faglige grunnlaget for den avgjørelsen barneverntjenesten skal ta.

Det følger av retningslinjene⁷⁰ gitt av departementet at kommisjonen ikke skal vurdere rapporter skrevet av ansatte i kommunen eller kommunens barneverntjeneste der utarbeidelsen av slike rapporter faller inn under fagpersonens vanlige arbeidsoppgaver. Dette gjelder også om den ansatte er psykolog eller tilsvarende.

Hvorfor skal rapporter utferdiget av en «arbeidstaker» skille seg fra rapporter utferdiget av en «oppdragstaker», når formålet med rapporten er den samme?

Knut Lindboe slår fast i sin bok «Barnevernrett, 6. utgave. 2012» på side 213 at for at fylkesnemnda og domstolene skal kunne bruke en sakkyndigrapport, må disse rapportene ha vært vurdert av kommisjonen. Også de sakkyndige erklæringer som *brukes* av barneverntjenesten og de sakkyndigerklæringer som er innhentet av den private part, skal sendes til kommisjonen uttrykker Lindboe.

For meg fremstår det som problematisk at en utredning fra en psykolog *ansatt* i kommunen, innhentet i en konkret sak på direkte oppdrag fra barneverntjenesten, skiller seg fra rapporter utarbeidet av eksterne sakkyndige som er engasjert eller oppnevnt for å utrede særskilte forhold i en konkret sak, når begge utredningenes formål er å sikre det faglige grunnlaget for avgjørelsen. Det forhold at en utreder er ansatt i kommunen setter ikke utreder i noen annen posisjon enn om utreder hadde vært ansatt privat. Det er ingen generelle kontroll- eller til-

---

⁷⁰ l.c.

synsordninger, slik forarbeidene forutsetter, som gjelder for kommunalt ansatt psykolog enn hva som gjelder for andre selvstendige psykologer. Kommunen kan ha initiert egne kontrollordninger, men det kan man ikke håpe på, ei heller at eventuelle kontrollordninger er like gode som den Barnesakkyndige kommisjon har.

Skal det være slik og er denne avgrensningen i sådan henseende riktig?

I Nedre Romerike tingrettssak 14-108967TVI-NERO av 18.09.14, hvor saken gjaldt overprøving av fylkesnemndas vedtak, ble kommisjonens arbeidsområde et tema. Det ble rettet innsigelser fra den private part om at en utredning gjort av en psykolog, innhentet i en konkret sak på direkte oppdrag fra barneverntjenesten, ikke var forelagt den Barnesakkyndige kommisjon. Til innsigelsen bemerket retten at dette ikke er et krav, idet psykologen som gjorde utredningen var ansatt i interkommunalt ressursteam og at rapporten således ikke var å anse utarbeidet av en oppnevnt ekstern sakkyndig.

Det følger videre av den Barnesakkyndige kommisjons egen praksis at rapporter mottatt fra interkommunale ressursteam som bistår barneverntjenesten med å sikre det faglige grunnlaget for avgjørelsen, returneres fordi utreder er ansatt i et interkommunalt ressursteam.

Argumenter som trekker i retning av at det *ikke* skal være en slik avgrensning er at en psykolog ansatt i et interkommunalt ressursteam og en privat psykolog engasjert som sakkyndig gjør det samme utredningsarbeidet; skriver en rapport som blir grunnlaget for avgjørelsen både av barneverntjenesten, fylkesnemnda og domstol. Det følger av forarbeidene at rapporter «*utarbeidet av fagpersoner med kvalifikasjoner utover det rent barnevernfaglige og som dermed også har kvalifikasjoner utover det som normalt finnes i barneverntjenesten*»⁷¹ skal vurderes av den Barnesakkyndige kommisjon. Psykolograpporten fra et interkommunalt ressursteam faller etter min mening inn under forarbeidenes nærmere beskrivelse av hvilke rapporter som skal kvalitetssikres.

Et annet klart argument for at slike rapporter burde sendes kommisjonen for kvalitetskontroll er habilitetsspørsmålet. I saker hvor det engasjeres og oppnevnes sakkyndig må utreder fylle ut en selverklæringsskjema for å belyse sin habilitet. En sakkyndigrapport anses ikke som komplett uten. Et slikt skjema vedrørende habilitet følger ikke rapporter fra interkommunale ressursteam. Hvor trygg er vi da på det arbeidet som er blitt utført av utreder, og som blir grunnlaget for eksempelvis omsorgsovertakelse, ikke har blitt påvirket av uheldige bindinger mellom utreder og barneverntjenesten? Det er vel heller slik at vi kan være sikre på at bin-

---

⁷¹ NOU 2006:9 «Kvalitetssikring av sakkyndige rapporter i barnevernssaker» side 10.

dingene mellom oppdragsgiver og psykolog *er* uheldig; når man er ansatt hos den man utfører oppdraget for. Formålet med opprettelsen av den Barnesakkyndige kommisjon er blant annet å sikre tilliten til den beslutningen som tas ovenfor den private part. Det er viktig at barn og foreldre trygges i at avgjørelsen er tatt på et riktig og godt grunnlag. En slik tillit vil ikke en rapport fra et interkommunalt ressursteam kunne gi på samme måte. Tvert imot så vil en manglende kontroll kunne skape usikkerhet hos foreldrene, og de vil stille seg spørsmålet hvorfor deres beslutningsgrunnlag ikke skal kontrolleres mens andres skal?

Hensynet til ivaretagelse av rettsikkerhetsgarantiene tilsier at utredningsrapporter fra kommunalt ansatte psykologer bør sendes den Barnesakkyndige kommisjon. Eksempelvis så består det interkommunale ressursteamet for barnevern i Aurskog-Høland, Sørums og Fet kommune av to psykologer med en leder.⁷² Ressursteamet jobber på oppdrag for barneverntjenesten i Aurskog-Høland, Sørums og Fet kommune. Ressursteamets oppgaver er å utføre oppgaver som kartlegging, *fag-/sakkyndige utredninger* og endrings- og utviklingsarbeid i kompliserte barnevernssaker på vegne av barneverntjenestene. Arbeidsoppgavene følger av en (utløpt) stillingsutlysning i Fet kommune hvor de søkte psykolog/terapeut til teamet.⁷³ Jeg er i tvil om et slikt team, bestående av tre ansatte, klarer å oppfylle en god nok intern kvalitetssikringskontroll. Jeg er i tvil om man som kollegaer vil kunne klare å komme med konstruktiv kritikk, eventuelt negativ kritikk, vedrørende kollegaens arbeid. Dette på bakgrunn av at et lite team ofte vil bli «farget» av hverandre, det vil være naturlig å anta at de bruker de samme metoder og undersøkelser som teamet finner best. Og i hvert fall blir eventuelle innsigelser og kritikk ikke videreformidlet til fylkesnemnd eller domstol slik det gjøres med den Barnesakkyndige kommisjons vurderinger. Jeg er usikker på hvor selvstendig psykologene er i sitt arbeid og hvor selvstendige de er i forhold til barneverntjenestens meninger. Jeg finner det ikke «godt nok», tatt i betraktning sakens alvorlighetsgrad, at det for ansatte psykologer skal holde med at psykologene kontrollerer hverandres arbeid.

Ved kontroll hos den Barnesakkyndige kommisjon er sakkyndig anonymisert ovenfor den som skal utføre kvalitetssikringskontrollen. Dette er en av kommisjonens egne rettsikkerhetsgarantier, for å unngå uheldige relasjoner mellom sakkyndig og kontrollør, som vil kunne påvirke kontrollarbeidet. Man kan si at barneverntjenesten selv foretar en kvalitetssikring av rapporten, men ofte så innhenter barneverntjenesten en slik utredning fordi den ikke besitter fagkyndighet selv. Dermed er det usikkert hvor kompetente barneverntjenesten er til å kontrollere arbeidet. Bakgrunnen for opprettelsen av den Barnesakkyndige kommisjon kan vel nettopp vise at kompetansen i barneverntjenesten ikke er god nok.

---

⁷² <http://m.finn.no/job/fulltime/ad.html?finnkode=41366747> 20.11.2015.

⁷³ http://www.skift.no/stilling/21324/psykolog-terapeut%252C--fet-kommune_fet-kommune_18820_fet-kommune_fet 20.11.2015

I neste runde kan man si at fylkesnemnda er satt med fagkyndig medlem som eventuelt vil oppdage mangler ved rapporten og arbeidet som er utført. Spørsmålet blir om dette er godt nok? Jeg synes det ikke er holdbart. Fylkesnemnda er ikke mer kompetent til å vurdere kommunens enn private rapporter. Fylkesnemndas kompetanse blir ikke større av at psykologen er kommunalt ansatt. Jeg mener rettsikkerheten svekkes ved bruk av slike «ukontrollerte rapporter» og at det bør tilsi at en avgrensning mot slike rapporter ikke bør finne sted.

Sammenligner vi med saker på strafferettens område så må eksempelvis sakkyndigrapporter fra rettsmedisinsk institutt, underlagt Folkehelseinstituttet, vedrørende DNA-analyser i en straffesak, sendes til den Rettsmedisinske kommisjon.⁷⁴ Hvorfor skal disse sakkyndigrapportene, som er avgitt av en offentlig ansatt i et statlig institutt underlagt akkrediterte interne kvalitetssikringsrutiner, igjen sendes til ytterlig kvalitetssikringskontroll ved den Rettsmedisinske kommisjon, mens vi samtidig sier at kommunalt ansatte psykologer ikke trenger kvalitetssikring? Jeg finner det ikke naturlig at en sakkyndigrapport i en straffesak skal behandles grundigere enn en sakkyndigrapport i en barnevernsak, når omsorgsovertakelse er et av de mest inngripende tiltak man kan utsette en familie for.

Videre vil avgrensning på grunn av ansettelsesforhold kunne føre til tilfeller hvor man «forskjellsbehandler» rapportene i en og samme sak. En sakkyndigrapport utferdiget av en kommunalt ansatt psykolog, innhentet av barneverntjenesten, vil kunne falle utenfor kontroll, mens den sakkyndige rapporten innhentet av den private part *skal* til kontroll. Den fagkyndige utredningen er i stor grad den samme. Det er arbeidet, metoden og vurderingene til den som utferdiger rapporten som skal kvalitetssikres. Hvor ble det av det faktum at alle rapporter som ligger til grunn for beslutninger etter barnevernloven skal kontrolleres?

Utvalget i NOU 2006:9 side 31 mente at det forelå et alvorlig rettssikkerhetsproblem for et barn når ikke en rapport/utredning som førte til henleggelse av en barnevernssak, ble kontrollert. I de tilfeller hvor barneverntjenesten innhenter faglige utredninger fra et interkommunalt ressursteam som blir grunnlaget for at barneverntjenesten henlegger en sak, vil det ikke foreligge noen kontroll. Opprettelsen av den Barnesakkyndige kommisjon skal ivareta rettsikkerheten også i de avgjørelsesgrunnlag som medfører henleggelse. Utvalget nevner at uheldige bindinger mellom barneverntjenesten og den sakkyndige kan gjøre det vanskelig for barneverntjenesten å overprøve den sakkyndige konklusjon. Hva da med det interkommunale ressursteamet? Vil en barnevernansatt «si imot» den fagkyndige utreder som uken før for eksem-

---

⁷⁴ Straffeprosessloven §146 og § 147.

pel har hatt intern undervisning for de barnevernansatte? Bruk av interkommunale ressurs-team er etter mitt syn en gylden anledning til å «slippe» kontroll.

Et ytterligere argument som trekker i retning av at en slike avgrensning ikke bør finne sted er i forhold til rapportens betydning og vekt i saken. I prinsippet er ikke en psykolog ansatt i et interkommunalt ressursteam en «nøytral» aktør i saken og til sakens parter. Vil da en rapport utarbeidet av en psykolog ansatt i kommunen eller kommunens barneverntjeneste i forhold til en rapport utferdiget av en sakkyndig som har blitt kvalitetssikret av den Barnesakkyndige kommisjon bli tillagt mindre vekt? Jeg tror ikke det i praksis lar seg gjøre å vektlegge rapportene forskjellig og jeg er tvilende til om nemnder og domstoler er seg bevisst forholdet.

Etter å ha lest utvalgets utredning er den klare forståelse at *alle* sakkyndig rapporter som ligger til grunn for en beslutning, uavhengig av saksbehandlingsnivå, skal sendes den Barnesakkyndig kommisjon. I de oppsummerende merknader til de enkelte paragrafer skjer det imidlertid en avgrensning i den foreslåtte § 2-5 av hvilke rapporter som faller innenfor kommisjonens arbeidsområde.

At «erklæringer utarbeidet av helseinstitusjoner og andre tjenesteytende institusjoner som det offentlige fører tilsyn med» faller utenfor kommisjonens arbeidsområde fremkommer av utvalgets tolkning av mandat på side 10. Men sluttmerknaden til lovforslaget i kapittel 8 hvor det heter at «*rapporter utarbeidet av personer med spesiell fagkyndighet, f.eks. psykolog, ansatt i kommunen eller kommunens barneverntjeneste*» er ikke i samsvar med utredningens øvrige innhold. Utvalget har i sin utredning gjennomgått behovet for å innhente ekstern fagkyndig kompetanse. Utvalget gjør det tydelig og klart at alle sakkyndige rapporter som ligger til grunn for en avgjørelse hos barneverntjenesten, i fylkesnemnda eller domstol skal være forelagt den Barnesakkyndige kommisjon.

Det er ikke, verken i NOU'en eller i senere lovarbeider, gitt noen forklaring på denne avgrensningen som «plutselig» dukker opp i merknadene. Siden avviket synes stort i forhold til utredningens øvrige innhold, kan man spørre om det som uttrykkes i merknadene egentlig var ment slik.

Det samme skjer i Ot.prp. nr. 68 (2007-2008) i departementets vurdering på side 26. Igjen er det ikke samsvar mellom denne «slutningen» om å avgrense arbeidsområdet og det som foreligger i departementets forutgående vurderinger. At den Barnesakkyndig kommisjon skal kontrollere sakkyndige som er «engasjert eller oppnevnt» i en konkret sak innebærer ikke «dermed» at kommunalt ansatt psykolog faller utenfor arbeidsområdet.

Hva skal man legge vekt på i et slikt rettskildeperspektiv, utredningen eller merknaden? Teller de like mye?

Forarbeidene, både NOU og Ot.prp., gir det inntrykk av at *erklæringer* utarbeidet av eksempelvis fastlege, den behandlende psykolog, helsesøster og BUP faller utenfor kommisjonens arbeidsområde, da disse instanser er underlagt egne interne kontrollorgan.⁷⁵ Det er rapporten fra den sakkyndige, utredningen av hele barnevernssaken, som skal kontrolleres av den Barnesakkyndige kommisjon. Om den som utreder saken er kommunalt ansatt eller ikke, skal ikke være avgjørende for kontroll. Denne merknaden, med en slik avgrensning, har ført til at både departementets retningslinjer og kommisjonens praksis, har fulgt denne avgrensningen. En avgrensning som synes gjort uten samsvar med verken NOU'ens og Ot.prp.'ens øvrige, utdypende, betraktninger.

I et rettskildeperspektiv er det selvsagt slik at Stortinget, som lovgiver, har tilgjengelig både hovedutredningene i NOU og Ot.Prp., men også merknadene i de samme dokumenter, når loven vedtas. Begge deler kan derfor sies å gi uttrykk for «lovgiverviljen» når lovteksten som skal tolkes blir vedtatt. For meg synes det dog som merknadene til paragrafen har fått et utilsiktet uheldig innhold; et innhold som ikke synes forenelig med det som ellers er sagt om bestemmelsen og hensynene bak denne. Heller ikke i forskriften (§ 2) gitt med hjemmel i bvl. § 2-5 er det gjort noen avgrensning mot kommunalt ansatte «sakkyndige». Jeg stiller derfor spørsmål ved om det i rundskrivet, og i praksis, gjøres et akseptabelt skille juridisk mellom ansatte og ikke ansatte i kommunene ut fra de «tyngre» rettskilder i form av lovtekst, forskrift og forarbeidene. Hensynene bak § 2-5 gjør at min konklusjon er at merknadene til § 2-5 må settes ut av betraktning hva gjelder å holde kommunalt ansatte «sakkyndige» utenfor kontrollen.

6.3 Kan en sakkyndigrapport la seg kvalitetssikre eller er kontroll hos den Barnesakkyndige kommisjon en falsk trygghet?

Den Barnesakkyndige kommisjon skal utføre en kvalitetskontroll av sakkyndigrapporter. Begrepet «kvalitetssikring» brukes når man benytter kjente standarder for å vurdere om et produkt eller en tjeneste oppfyller visse krav til kvalitet. I kommisjonens tilfelle skal den vurdere en sakkyndigrapport opp mot de veiledende retningslinjene departementet har gitt for sakkyn-

---

⁷⁵ NOU 2006:9 «Kvalitetssikring av sakkyndige rapporter i barnevernsaker» side 10.

dig arbeid i barnevernssaker.⁷⁶ På denne måten skal kommisjonen vurdere om en sakkyndig-rapport er av en slik kvalitet som forventes i en barnevernsak.

Sakkyndig arbeid er skjønnspreget og prosessen frem til et resultat vil kunne variere fra sak til sak. Spørsmålet blir om arbeidet er målbart slik at det lar seg kvalitetssikre?

Den Barnesakkyndige kommisjon har eksistert i snart seks år og det foreligger enda ikke en evaluering av kommisjonens og dens arbeid. Vi vet ikke om kommisjonen virker etter sin hensikt. Kommisjonens kvalitetskontroll er å vurdere om rapportens innhold i henhold til den sakkyndiges undersøkelser, observasjoner, teori og metode er sammenfallende med den endelige vurderingen. Dersom kommisjonen finner feil og mangler, blir dette bemerket i henhold til feilens og mangelens alvorlighetsgrad. Over 60% av de innsendte rapportene får ikke bemerkninger fra kommisjonen. Skillet mellom kategoriene «mindre bemerkninger» og «bemer-kninger» bidrar til å synliggjøre at en del av bemerkningene skyldes formelle feil og mangler ved rapporten og ikke faglige mangler og svakheter. Ut ifra statistikken (på side 28) så utgjør feil og mangler som gjelder det faglige innholdet hovedtyngden av de bemerkninger som gis. Dette er feil og mangler den sakkyndige vil kunne rette opp ved å gi en muntlig forklaring til oppdragsgiver, i fylkesnemnda eller i domstolen. Finner kommisjonen mer alvorli-ge feil og mangler ved rapporten ber den om en tilleggsrapport fra den sakkyndige. Den sak-kyndige må da skriftlig redegjøre for de bemerkninger som kommisjonen har stilt. Oppdrags-giver og den sakkyndige får en skriftlig tilbakemelding fra kommisjonen. Kommisjonens vur-dering skal følge sakkyndigrapporten videre gjennom prosessen.

Ut fra den skriftlige tilbakemeldingen fra kommisjonen kan begge parter i saken og beslut-ningsorganet se dersom det er blitt stilt spørsmål ved innholdet i den sakkyndige rapporten. Det som kan overraske er at kommisjonen ikke kan trekke en *annen* konklusjon dersom den er uenig i den sakkyndiges konklusjon. Kommisjonen kan gi uttrykk for at den savner eventuelle drøftelser eller ytterligere dokumentasjon i forhold til den konklusjonen den sakkyndige kommer med, men kommisjonen kan ikke endre konklusjonen. Hva er da egentlig meningen med kontrollen? Arbeidet den sakkyndige har utført blir kontrollert, men det er konklusjonen som til syvende og sist blir avgjørende for barnets videre fremtid. Det er kanskje konklusjo-nen man bør kvalitetssikre?

I Breivik-saken⁷⁷ ble Anders Behring Breivik i ulike sakkyndigrapporter kjent både tilregnelig og utilregnelig i handlingsøyeblikket. Begge rapporter var godkjent av den rettsmedisinske

---

⁷⁶ FOR-2009-09-24-1210, § 2.

⁷⁷ RG-2012-1153 (Breivik-dommen).

kommisjon. Dette viser at de sakkyndiges arbeid er skjønnspreget og at selv om alle standardkrav til hvordan sakkyndigarbeid skal utføres og hvordan rapporten skal utformes er fulgt, så kan konklusjonene bli forskjellige. Dette kan også være tilfellet i barnevernssaker. Det kan tenkes at en sakkyndig kan konkludere med at foreldrenes omsorgsevne ikke er tilstrekkelig i en sak, mens en annen sakkyndig i samme sak kan konkludere det motsatte. Hva da?

Med en kontroll hos den Barnesakkyndige kommisjon kan man «luke ut» de sakkyndigrapporter som helt åpenbart har vesentlige feil og mangler ved det skriftlige arbeidet. Kommisjonen kan vurdere om den sakkyndiges innhenting av opplysninger, metode og teori er sammenfallende med vurdering og konklusjon. Det jeg stiller spørsmålstegn ved er hvor mye kommisjonen vet om det faktiske sakkyndigarbeidet? Vil faktafeil og brudd på etiske regler bli oppdaget?

Den Barnesakkyndige kommisjon har bidratt til at det blir satt fokus på det sakkyndige arbeidet, men hvorvidt man kan kalle det en *kvalitetssikrings* er jeg usikker på. Jeg er også usikker på hvilken signaleffekt en kontroll hos kommisjonen gir. Blir den sakkyndige rapporten oppfattet av partene og beslutningsorganet som «godkjent» av kommisjonen slik at konklusjonen dermed blir oppfattet som «riktig»? Kommisjonen verken «godkjenner» eller «underkjenner» den sakkyndige rapporten; den gir eventuelle bemerkninger. Vil nemndsledere og dommere lese en sakkyndigrapport mindre kritisk fordi de vet at rapporten er blitt vurdert av den Barnesakkyndige kommisjon og det foreligger ingen bemerkninger? Jeg er bekymret for at den sakkyndige rapporten får en tyngre egenvekt ved å ha vært kontrollert hos den barnesakkyndige kommisjon enn det den bør ha, og på det grunnlag utgjør en «falsk» trygghet.

6.4 Burde sakkyndige rapporter i saker etter barneloven også være gjenstand for kontroll hos den Barnesakkyndige kommisjon?

Det finnes ingen entydig definisjon på hva som er til «barnets beste». Det vil kunne variere fra kultur til kultur, fra person til person, hva man legger i begrepet. Det vil også kunne variere utfra hvilke sammenheng vi benytter begrepet i. Uavhengig av om det er en barnevernssak eller barnesak, vil det alltid kunne være et behov for en fagperson som kan vurdere barnets situasjon og behov, utfra blant annet barnets alder, modenhet og utvikling; samt uttale seg om hva som vil være det beste for barnet i fremtiden. Behovet barneverntjenesten har for å engasjere en sakkyndig for å sikre seg at avgjørelsen den tar er i tråd med barnets beste, forekommer også i domstolen hvor retten oppnevner en sakkyndig for å sikre at valget den tar mellom mor og far er til barnets beste. I begge tilfeller hviler barnets beste og dets fremtid som oftest på en sakkyndigrapport, en rapport som ligger til grunn for avgjørelsen som blir tatt.

Hvorfor ønsker vi å styrke rettsikkerheten til barn mer i barnevernssaker enn i barnesaker?

I avgjørelser etter barnevernloven vil det kunne være risiko ved alle de alternativene som er tilgjengelig for barnet. Vil barnet beste være å bo hos sine foreldre med eksempelvis hjelpetiltak eller vil det være til barnets beste å bli plassert i fosterhjem med risiko for de psykiske påkjenninger det kan medføre? Etter barneloven vil spørsmålene som oftest være hvor skal barnet bo? Hos mor eller far? Tvisten er mellom to private parter, hvor valget kan stå mellom to like gode alternativer; barnet vil få det like godt uansett om det blir mor eller far som får hovedomsorgen. Men, det kan også være tilfeller hvor barnet helt klart vil få det best hos den ene forelderen og bør ha et minimalt samvær med den andre. Dette er ofte tilfelle hvor barnevernloven «gjelder» for den ene forelderen og hvor barnevernloven egentlig «gjelder» for den andre forelderen; eksempelvis i de tilfellene hvor det foreligger familievold. Skal foreldreansvaret i slike tilfeller fratas den forelderen som utøver vold? Hvilket og hvor mye samvær skal barnet ha med denne forelderen? Beslutninger vedrørende barn vil til syvende og sist bero på en konkret skjønnsmessig vurdering, hvor en sakkyndigrapport vil være av avgjørende betydning.

Det som taler for at sakkyndigrapporter i barnesaker *ikke* skal sendes til den Barnesakkyndige kommisjon for kvalitetssikringskontroll er at tvisten etter barneloven har to private parter. Tvisten etter barnevernloven har derimot en svak part (foreldrene) og en sterk part (det offentlige). Barnevernloven skal både sørge for at det offentlige sikrer barn nødvendig beskyttelse mot egne foreldre, samtidig som den skal sikre at barn ikke blir utsatt for urettmessige inngrep fra det offentlige. For å ivareta barnets beste-prinsippet og sørge for at avgjørelsesgrunnlaget er best mulig opplyst i barnesaker, oppnevner domstolen en sakkyndig i saken (bl. § 61). Den sakkyndige skal eksempelvis etter samtaler med barnet, foreldrene og/eller andre instanser som for eksempel barnehage og skole, vurdere hvor barnet skal bo og hvem av foreldrene som bør ha hovedomsorgen for barnet. Faktagrunnlaget i barnesaker kommer oftere lettere fram enn i barnevernssaker fordi det er to foreldre med direkte innsikt som står mot hverandre. Ikke barneverntjenesten fra «utsiden» mot foreldrene på «innsiden». På den annen side er det feil å tro at foreldre alltid er like sterke og med de samme evner og ressurser til å hevde sin sak ovenfor sakkyndig eller retten.

I barnesaker kan man også si at det ikke er presumsjon for dysfunksjonelle foreldre. Valget står i utgangspunktet mellom to presumtivt funksjonelle og gode foreldre, og avgjørelsen av bosted for barnet kan være «uinteressant» hva gjelder barnets fremtidige helse og velvære. På den annen side kan det ikke være særlig tvilsomt at i de tilfellene som kommer til hovedforhandling, vil ofte minst den ene forelder ha en del foruroligende trekk. De velfungerende foreldrene vil i de aller fleste tilfeller ha ordnet opp i problemene før hovedforhandling.

Det som taler for at sakkyndigrapporter i barnesaker *skal* sendes til den Barnesakkyndige kommisjon for kvalitetssikringskontroll, er at sakene gjelder barn. Rettsikkerheten kan aldri bli «god nok» for avgjørelser vedrørende barn. Det er barnets rettsikkerhet som skal ivaretas og det bør ikke skilles på hvem som er parter. Enten det er barneverntjenesten mot foreldre, eller foreldre mot hverandre, så er det fortsatt barn tvisten vedrører. Det vil i begge tilfeller bli fattet en avgjørelse på grunnlag av en sakkyndigrapport, og vedtaket som fattes vil få en avgjørende betydning for barnets fremtid.

Et annet argument er at kvalitetssikringskontrollen gjelder sakkyndige. Siden en sakkyndigrapport får en så avgjørende betydning for beslutningen som tas, synes det som det sakkyndige arbeidet bør kvalitetssikres uavhengig om den sakkyndige er oppnevnt/engasjert i medhold av barnevernloven eller barneloven. Jeg er tvilende til at det sakkyndige arbeidet er «så mye bedre» i barnesaker enn i barnevernssaker slik at en kontroll ikke er nødvendig. Tvert imot, en kontroll på at alle sider i saken er vurdert og at fremstillingen av faktum er riktig bør vurderes. Jeg er også noe usikker på hvorvidt domstolen kan være sikker på at den sakkyndige rapporten den har innhentet og som den legger til grunn i sin avgjørelse er faglig holdbar. Samt om en dommer kan skille mellom faglig gode sakkyndigrapporter og ikke. Man kan selvsagt si at dette skal den fagkyndige dommeren vurdere, men er dette så «enkelt» i praksis? Fagkyndigheten er ikke bedre, og det stilles ikke strengere krav til de juridiske dommerne i en sak etter barneloven enn etter barnevernloven. I barnefordelingssaker er dommerne dessuten normalt alene om avgjørelsen; i barnevernssaker er det alltid minst to dommere til, hvorav en er fagkyndig.

Et annet argument for at en kvalitetssikringskontroll også hadde vært viktig i barnesaker, er dersom det foreligger vesentlige feil og mangler ved den sakkyndige rapporten. I realiteten finnes det ingen andre klagemuligheter enn å få frem sine innsigelser i retten. Jeg har et inntrykk av at da er det ofte «for sent» å klare å få forholdet rettet. Særlig i de tilfellene hvor rapporten går i ens disfavør. En ekstern kvalitetskontroll vil derfor kunne bidra til at vesentlige feil og mangler vil kunne bli oppdaget og rettet opp på et tidligere tidspunkt.

Et ytterligere argument for at sakkyndigrapporter etter barneloven burde være underlagt kontroll hos den Barnesakkyndige kommisjon, er at man på den måten vil kunne unngå muntlige tilleggssrapporter fra den sakkyndige i retten. Mitt inntrykk er at mange advokater har problemer med de «plutselige» muntlige tilleggsvurderingene i barnefordelingssakene.

6.5 Er den Barnesakkyndige kommisjon riktig bruk av ressurser eller burde heller det sakkyndige arbeidet organiseres på en annen måte?

Er den Barnesakkyndige kommisjon riktig bruk av ressurser i forhold til øvrige rettssikkerhetsgarantier? Den Barnesakkyndige kommisjon fikk for 2014 bevilget kr 7 675 000,- hvor av kr 3 179 000,- skulle dekke sekretariatets utgifter og kr 4 496 000,- skulle dekke kommisjonens utgifter. Det følger av kommisjonens årsrapport 2014, side 6, pkt. 3.2, tabell 3.2.1 «regnskapsrapport 2014» at kommisjonen (med sekretariat) hadde utgifter på totalt kr 7 317 638,-. Fordelt på antall behandlende saker i 2014, koster hver vurderte rapport ca. kr 8 000,-.

En sakkyndigrapport skal ifølge de veiledende retningslinjer for sakkyndigarbeid være på omkring 20-30 sider. Med et gjennomsnittshonorar på ca. kr 1 500,- per side koster en barnesakkyndigrapport grovt regnet ca. kr 50 000,-.⁷⁸ Tar man utgangspunkt i at det sendes ca. 1000 sakkyndighetsrapporter til den Barnesakkyndige kommisjon hvert år, så koster det sakkyndige arbeidet samfunnet om lag 50 millioner kroner.

Resultatet i en barnevernssak er avgjørende for en families videre fremtid. Jeg mener derfor at grunnlaget for vedtak i slike saker ikke kan kontrolleres godt nok. Jeg stiller derfor spørsmålet; burde man engasjere eller oppnevne *to* sakkyndige i barnevernssaker istedenfor å ha den Barnesakkyndige kommisjon?

Argumentet for å ha to sakkyndige i en barnevernssak er at man får to utredninger med to konklusjoner i den konkrete sak. Trekker konklusjonene i samme retning vil man være sikrere på at avgjørelsesgrunnlaget er «riktig». Dersom konklusjonene trekker i ulik retning vil man kunne belyse at konklusjonen ikke er «helt klar». Jeg finner det likeså viktig å få belyst eventuelle uenigheter vedrørende avgjørelsesgrunnlaget, som enighet ved det. Det belyser at det sakkyndige arbeidet er skjønnspreget og det derfor må stilles store krav til arbeidets kvalitet. Siden kommisjonen ikke kan endre konklusjonen i en sakkyndig utredning så burde det etter mitt syn være to sakkyndige i å utrede familiesituasjoner hvor omsorgsovertakelse er et spørsmål. Dette på grunn av sakens alvorlige og inngripende karakter. I tvl. § 25-3 nr. 1 er det grunnlag for å oppnevne mer enn en sakkyndig når sakens betydning tilsier det. Barnevernsaker fyller generelt det kravet, etter mitt syn. Men, det oppnevnes få sakkyndige av domstoler og fylkesnemnder i utgangspunktet. Å oppnevne to sakkyndige i en sak er tilnærmet ukjent.

---

⁷⁸ http://www.psykologtidsskriftet.no/index.php?seks_id=318605&a=2, Tidsskrift for Norsk Psykologforening, Vol 50. nummer 4, 2013, «Jeg gjorde feil».

Eller hva med en ordning der det oppnevnes en sakkyndig for hver side? I USA er det for eksempel langt vanligere at partene oppnevner sin egen sakkyndig. Vi vet at sakkyndigarbeid også er skjønnspreget. Vil ikke det kontradiktoriske prinsipp være nyttig også mellom sakkyndige? Det ville i hvert fall sørge for et grundigere beslutningsgrunnlag for rettens medlemmer.

Det økonomiske hensynet kan tale imot bruken av to sakkyndige istedenfor en. Sammenligner man en kontroll hos kommisjonen på ca. kr 8000,- mot en ekstra sakkyndigutredning på ca. kr 50 000,-, vil merutgiftene på sakkyndigarbeid koste samfunnet ytterligere 42 millioner kroner. Jeg understreker at kostnadene er grovt regnet. Et motargument er at det gjelder barnevernsaker; det å vurdere barnets rettsikkerhet opp mot økonomiske hensyn ville ikke være riktig. Jeg mener for å ivareta barnets beste i barnevernsaker, burde det engasjeres eller oppnevnes to sakkyndige i stedet for en sakkyndig.

6.6 Avslutning og oppsummering

Å bryte det biologiske prinsipp, ved bruk av tvang og frata foreldre sine barn, er noe av det mest inngripende det offentlige kan gjøre mot en familie. Jeg sier ikke at det i situasjoner med vold og incest ikke er nødvendig å gripe inn og bruke tvang, men hva med «alle» de andre tilfellene, som utgjør hovedtyngden av omsorgsovertakelsessakene? Hvor sikker er man på grunnlaget for beslutningen? Jeg tror ikke det kan kvalitetssikres godt nok, og jeg synes kommisjonen burde evalueres for å få en formening om den virker etter sin hensikt, slik den fungerer i dag.

I revisjonen bør man vurdere særskilt avgrensningen av hvem og hvilke rapporter som faller innenfor kommisjonens arbeidsområde, samt vurdere hva som skal kvalitetssikres hos den Barnesakkyndige kommisjon. Avgrensningen som gjøres i dag ved at rapporter utarbeidet av «kommunalt ansatte psykologer» ikke skal kontrolleres av den Barnesakkyndige kommisjon er svært uheldig. Jeg mener lovens ordlyd ikke skal tolkes innskrenkende når det gjelder saker hvor tvang påføres foreldre og barn. Alle utredningsrapporter, uavhengig av om man kaller det sakkyndig rapport, fagkyndig rapport eller psykologspesialistrapport bør fremlegges den Barnesakkyndige kommisjon, dersom rapporten blir lagt til grunn for avgjørelser etter barnevernloven kapittel 4.

Videre burde det vurderes hvorvidt kommisjonen skal ha mulighet til å endre på konklusjonen eller underkjenne rapporten når den er uenig med den sakkyndige. Formålet skal være å styrke barnas rettsikkerhet. Da mener jeg at den sakkyndiges konklusjon også burde kvalitetssikres,

ikke bare at rapporten er formulert etter en gitt standardmal for sakkyndigarbeid for barnevernsaker.

Videre finner jeg det naturlig at det også utredes hvorvidt det barnefaglige sakkyndige arbeidet kan organiseres på en annen måte? Og om man kan bedre rettsikkerheten i barnevernsaker heller ved å legge vekt på en fagutvikling og kompetanseutvikling i både barneverntjenesten, fylkesnemnda og domstolen.

Litteraturliste

Bøker

Knut Lindboe, *Barnevernrett*, 6. utg., Oslo, 2012.

Lena R.L Bendiksen, Trude Haugli, *Sentrale emner i barneretten*, Tromsø, 2014.

Njål Høstmælingen, Elin Saga Kjørholt, Kirsten Sandberg (red.), *Barnekonvensjonen*, 2. utgave, Oslo, 2012.

Lovgivning

Norges Grunnlov av 17. mai 1814.

Lov av 17. juli 1992 nr. 100 (Barnevernloven).

Lov av 8. april 1981 nr. 7 (Barnelova).

Lov av 21. mai 1999 nr. 30 (Menneskerettsloven).

Lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven)

Forskrift om Barnesakkyndig kommisjon, FOR-2009-09-24-1210.

Den europeiske menneskerettskonvensjon av 4. november 1950 (EMK).

FNs konvensjon om barnets rettigheter av 20. november 1989 (Barnekonvensjonen).

Forarbeider

NOU 2006:9 «Kvalitetssikring av sakkyndige rapporter i barnevernsaker».

Ot.prp. nr. 68 (2007/2008) «Om lov om endring i lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester mv. (barnesakkyndig kommisjon)».

Rundskriv

Barne- og likestillingsdepartementet, «Veiledende retningslinjer for sakkyndig arbeid i barnevernssaker for barneverntjenesten, fylkesnemnda og domstolen» (Q -1158 B -2009), 2009.

Barne- og likestillingsdepartementet, «Om Barnesakkyndig kommisjon-arbeidsoppgaver og saksbehandlingsregler», 17. desember 2009.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, «Bruk av egenerklæring ved engasjering eller oppnevning av sakkyndige i barnevernssaker», 1. juli 2014.

Artikler

Nina Schmidt, «Ønsker proffere sakkyndige», *Advokatbladet*, mars 2015.

Tuva Jorfald, Astri Thunold, Dokumentar, NRK «Systemet kan skade barna», 5. mai 2014.

Øystein Helmikstøl, «Setter fart i diskusjonen om Barnesakkyndig kommisjon», *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, Vol 51. nummer 7, 2014.

Øystein Helmikstøl, «Jeg gjorde feil», *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, Vol 50. nummer 4, 2013.

Dommer

RG-2012-1153 (Oslo tingrett), (Breivik).

Nedre Romerike tingrett, sak 14-108967TVI-NERO, dom av 18.09.14.

FNV-2010-21-AGD (fylkesnemnda).

Tv-program

NRK.no, Brennpunkt-Skjulte bånd-22.04.14.

Personlig meddelelse

Møte med den Barnesakkyndig kommisjon av 04.03.2015, med leder An-Margitt Aanonsen og jurist Mari Eline Hessen Vadla, (varighet 1.5 time).

Monica Johnsen, fylkesnemnda, epost, 27. februar 2015.

Nettside

www.regjeringen.no

www.sivilrett.no

www.bufetat.no

www.statistisksentralbyrå.no

www.psykol.no

www.nrk.no